

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE
FAKULTA ZÁHRADNÍCTVA A KRAJINNÉHO INŽINIERSTVA

2117593

Architektonicko-sadovnicke riešenie zelene vo verejných priestranstvách v obci Drienica

2010

Mgr. Erika Škovranová

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE
FAKULTA ZÁHRADNÍCTVA A KRAJINNÉHO INŽINIERSTVA

Architektonicko-sadovnické riešenie zelene vo verejných priestranstvách v obci Drienica

Diplomová práca

Študijný program: Záhradná a krajinná architektúra

Katedra: Katedra záhradnej a krajinej architektúry

Vedúci diplomovej práce: Ing. Gabriel Kuczman, PhD.

Nitra 2010

Mgr. Erika Škovranová

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Podpísaná Mgr. Erika Škovranová vyhlasujem, že som diplomovú prácu na tému ***'Architektonicko-sadovnicke riešenie zelene vo verejných priestranstvách v obci Drienica'*** vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak hore uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 21. mája 2010

.....

POĎAKOVANIE

Touto cestou vyslovujem poďakovanie pánovi Ing. Gabrielovi Kuczmanovi, PhD. za konzultácie, odborné vedenie, podnetné rady a pripomienky pri vypracovaní diplomovej práce.

V Nitre 21. mája 2010

.....

ABSTRAKT

Zeľeň verejných priestranstiev v sídlach má svoj význam a funkciu. Obsahom tejto diplomovej práce je analýza súčasného stavu zelene a návrh kompozičného riešenia vo vybraných priestranstvách v obci Drienica, ktorá leží pod južnými svahmi Čergovského pohoria. Obec je začlenená do okresu Sabinov v Prešovskom kraji. Obec je prístupovou cestou do rekreačného strediska, bolo teda potrebné riešiť túto vstupnú časť obce reprezentatívne avšak s možnosťou využitia aj pre iné aktivity. Cieľom práce bolo zhodnotenie súčasného stavu zelene a plôch ako aj analýza občianskej vybavenosti na riešenom území, návrh nového riešenia a využitia týchto priestorov. Analýza súčasného stavu bola vypracovaná z údajov nadobudnutých pri terénnom prieskume územia, ktorá zahŕňa inventarizáciu zelene a fotodokumentáciu. Po prehliadke bol zistený aktuálny stav zelene. Z výsledkov vyplýva, že bolo potrebné navrhnuť nové kompozičné riešenie daných priestorov. Občianska vybavenosť územia bola taktiež vhodná na obnovu.

Návrh možného riešenia týchto priestorov zohľadnil prírodné podmienky, ako aj vhodné využitie a začlenenie vybraných častí do priestoru so zachovaním charakteru obce. Vytvorením novej trasy pre peších a cyklistov prepojil obec s rekreačným strediskom v severnej časti obce. Zeleň vysadená v líniách s prvkami drobnej architektúry priestor vylepšili a dali mu iné možnosti využitia ako ma v súčasnosti.

Kľúčové slová: dedina, vidiek, vidiecke sídla, verejné priestranstvá, zeľeň vidieka, program obnovy dediny, rozvoj vidieka

ABSTRACT

Green vegetation of public areas has its purpose and function. Content of this diploma thesis is current state analyze of green vegetation and draft of composition solution of selected areas in Drienica, which lies bellow south flank of Cergovske pohorie. Village belongs to Sabinov's county under Presov region. Part of village Drienica serves as access road to nearby recreational facility. It was necessary to design this part in representative manner while keeping in mind other purposes of use. Targets of this thesis were current state analyze of green vegetation as well as analyze of amenities and draft composition solution. Analyze of green vegetation was created from data acquired by terrain recon including photo documentation. Results showed that it is necessary to design new composition solution. Amenities of selected area need redesign as well.

Draft of possible solution of this area considered habitats and practical use of redesigned parts while presuming actual village character. Creation of new foot and bicycle trail connected village and the recreational facility. Composed green vegetation with small architecture redesigns managed to refine and improve selected areas while gaining new ways of uses for citizens of this village.

Key words: Village , Countryside, public areas, Country green vegetation, renewal village agenda, Countryside renewal

OBSAH

1. ÚVOD	6	4.1.5 Prírodné podmienky.....	26
2. PREHLAD LITERATÚRY.....	7	4.1.5.1 Geologické pomery.....	26
2.1 Vidiecke sídla.....	7	4.1.5.2 Hydrologické pomery.....	27
2.1.1 Charakteristika pojmov.....	7	4.1.5.3 Pedologické pomery.....	27
2.1.2 História vidieckych sídel.....	7	4.1.5.4 Klimatické pomery.....	27
2.1.3 Vývoj vidieckych sídel a verejných priestorov.....	7	4.1.5.5 Flóra.....	28
2.2 Rozdelenie vidieckych sídel.....	8	4.1.5.6 Fauna.....	29
2.2.1 Pôdorysno – genetické typy vidieckych sídel.....	8	4.1.5.7 Štruktúra krajiny a scenéria krajiny.....	29
2.2.2 Typy vidieckych sídel podľa veľkosti a charakteru.....	9	4.1.6 Občianska vybavenosť a kultúrne, historické pamiatky.....	30
2.2.3 Funkčná klasifikácia vidieckych sídel.....	10	4.1.7 Sociálno- ekonomická analýza.....	30
2.3 Architektúra a urbanizmus slovenského vidieka.....	11	4.1.8 Urbanizmus a cestná infraštruktúra.....	31
2.3.1 Verejné priestranstvá vidieckych sídel.....	12	4.1.9 Analýza cestovného ruchu.....	31
2.4 Obnova vidieckych sídel.....	13	4.2 Súčasný projekty súvisiace s riešeným územím.....	31
2.4.1 Zeleň na vidieku a jej význam.....	13	4.3 Metodika.....	33
2.4.2 Dendrologická štruktúra vidieckej zelene.....	17	4.3.1 Spôsob získavania a spracovanie údajov.....	33
2.4.3 Vegetačné úpravy v sídlach.....	17	4.3.1.1 Inventarizácia drevín.....	33
2.4.4 Úloha záhradnej a krajinnej architektúry v súčasnosti.....	18	5. VLASTNÁ PRÁCA.....	36
2.4.5 Idea obnovy dediny a prírody.....	19	5.1 Analýza súčasného stavu.....	36
2.4.6 Program obnovy dediny.....	20	5.2 Analýza zelene.....	36
2.4.7 Program rozvoja vidieka SR 2007- 2013.....	21	5.3 Analýza občianskej vybavenosti.....	38
3. CIEĽ PRÁCE.....	23	6. KOMPOZIČNÝ ZÁMER.....	39
4. MATERIÁL A METODIKA.....	24	7. ZÁKLADNÉ NÁROKY NA ÚDRŽBU.....	41
4.1. Materiál.....	24	8. VÝKAZ VÝMER A MATERIÁLU.....	42
4.1.1 Popis obce a základné geografické údaje.....	24	9. DISKUSIA.....	45
4.1.2 Insignie obce Drienica.....	24	10. ZÁVER.....	46
4.1.3 História obce.....	24	11. ZOZNAM LITERATÚRY.....	47
4.1.4 Kultúrno- spoločenský život obce.....	26	PRÍLOHY.....	49

1. ÚVOD

Vidiecke sídla stále viac nadobúdajú na význame s rastúcimi problémami zahustených mestských sídel. Vidiek to je príroda, vzťah človeka k nej, k jej hodnotám a krásam. Nesie v sebe kus tradícií, ktoré si ľudia uchovávali, a ktorých sa pridžžali. Tradície a pokoj lákajú čoraz viac ľudí, ktorí hľadajú miesto kde by mohli aspoň na chvíľku utiecť od života veľkomesta. Miesto kde by zažili pocit voľnosti, ktorý okúsia keď sa nechajú unášať zvukom ticha prírody. Vidiecky svet s blízkosťou prírody je vnímaný ako veľmi atraktívny. Je však potrebné robiť opatrenia na jeho obnovu a oživenie.

Okrem prírodných podmienok pre oddych a rekreáciu poskytuje vidiek možnosti pre turistiku a šport, zber lesných plodov a liečivých bylín. Svojimi lesmi, lúkami, nenarušenou prírodou a čistotou ovzdušia patrí pre človeka k oázam pokoja a regenerácie nových síl.

Zeleň je neodmysliteľnou súčasťou vidieckeho prostredia, preto by malo byť našou snahou udržať ju v čo najväčšej miere a v dobrom stave. Verejné priestory, okrem súkromných záhrad sú vhodným miestom pre uplatnenie tejto zelene, ktorá môže byť spojovacím článkom človeka s prírodou. Avšak pri riešení týchto priestorov sa stretávame s množstvom problémov. Pri ich odstraňovaní nám môže pomôcť práve zeleň. Pri jej výbere by sme nemali zabudnúť, že by mala reprezentovať, návštevníka sprevádzať a mala by vytvárať miesto na oddych pre všetkých. Pri tvorbe návrhu by sa mali zohľadniť prírodné podmienky ako aj vhodné využitie a začlenenie častí verejnej zelene do priestoru so zachovaním charakteru obce.

Vidiecku krajinu si treba chrániť pre jej hodnoty a význam, ktorý jej patrí.

2. PREHL'AD LITERATÚRY

2.1 Vidiecke sídla

2.1.1 Charakteristika pojmov

Vidiecke sídlo tvorí prímestské obce, dediny, ktoré sú prvotnými urbanistickými útvarmi na svete vôbec s prioritnou funkciou rozvíjania poľnohospodárskej malovýroby a veľkovýroby vo svojom zázemí, podhorské osady a horské osídlenie ako historické sídla baníkov, hutníkov, drevárov, uhliarov, panských poľovníkov (Supuka, 2000).

Vidiecke sídla sú charakterizované svojou veľkosťou (plošnou i podľa počtu obyvateľov), štruktúrou zástavby a skladbou socioekonomických aktivít s prioritným zameraním na poľnohospodársku výrobu, ktorú dopĺňajú aktivity obchodnej činnosti, drobných remesiel a služieb obyvateľstvu (Supuka, 2000).

Pojmom dedina označujeme zoskupenie ľudských obydľí charakterizované typickým spôsobom života, kultúry, hospodárenia, stavitel'stva a remesiel s dominantným vzťahom človeka k pôde. V minulosti poloha dediny a identitu osídlenia výrazne určovalo poľnohospodárstvo. Tento vzťah pokračuje aj v súčasnosti... (Flóriš, 2000).

Slovo dedina (zast. ves) vyjadruje menší vidiecky sídelný útvar spravidla s poľnohospodárskym charakterom. Na Slovensku v dnešnom administratívnom členení je to spravidla vidiecka obec, presnejšie však intravilán alebo jeden z intravilánov vidieckej obce. Niekedy sa odlišuje (podľa veľkosti) osada - dedina - mesto. V čisto historickom a archeologickom kontexte (čiže nie administratívno-právnom) sa na označenie takéhoto sídelného útvaru používa alternatívne aj označenie „obec“ (www.wikipedia.org)[2010-05-03].

Dediny na Slovensku sú sústredenými sídelnými útvarmi, ktoré sa vyznačujú zoskupením väčších počtov domov. Ich pôdorys je výsledkom dlhodobého vývoja a jeho tvar je ovplyvnený prírodnými, ekonomickými, sociálnymi činiteľmi a kultúrou. Všetky tieto štruktúry sú svojím charakterom a jedinečnosťou kultúrno-historickou hodnotou. Vyznačujú sa veľmi citlivým začlenením do okolitého prírodného prostredia svojou skladbou a osadením, ale aj využitím zdrojov (Húska a kol., 1995).

2.1.2 História vidieckych sídiel

Najpočetnejšou sídelnou formou na Slovensku v období feudalizmu bola dedina. Žili v nej prevažne poľnohospodársky výrobcovia - sedliaci, poddaní zemepánov. Pracovali na pôde, ktorá patrila zemepánom a odvádzali im najmä naturálnu a robotnú rentu. Neskôr i peňažnú. Boli spravidla pripútaní k pôde a o ich osude rozhodoval zemepán. Zemepáni boli šľachtici, zemanía, cirkevné inštitúcie alebo štát. Kritériom sociálneho rozvrstvenia poľnohospodárskych výrobcov bol rozsah obrábanej pôdy a vlastníctvo domu, hospodárskych budov a výrobných nástrojov na obrábanie pôdy. K najmajetnejším patrili sedliaci s väčším množstvom pôdy, záprahovým dobytkom a domom (Pašiak, 1980).

Než sa však poloha dediny ustálila bolo treba dlhý vývoj. Ľudia najprv museli prekonať tzv. extenzívne využívanie pôdy. Po ich vyčerpaní sa sťahovali na nové odlesnené plochy. Malé stavby s ľahkou konštrukciou vydržali len asi 20 rokov a ľahko sa zriaďovali znovu. Bolo to len postupné posúvanie v pomerne malom okruhu (Langer, 1983).

Nemôžeme presne zistiť, koľko rokov ľudia hospodárili na jednom mieste a či sa po nejakom čase opäť vracali k starým opusteným poliám. Bola to však určite cesta, po ktorej človek dospel k spôsobu trojpoľného hospodárenia. Striedanie oziminy jará a úhoru na vymedzených plochách umožňovalo ľuďom pracovať na menších plochách, a hlavne budovať pevnejšie a dokonalejšie domy i hospodárske stavby, pevné stabilné obce, ktorých poloha sa už nemusela meniť (Langer, 1983).

2.1.3 Vývoj vidieckych sídiel a verejných priestorov

Vznik vidieckych sídiel na Slovensku je priamo spätý s historickým vývojom osídlenia, ale aj zo vznikom civilizácie, ktorá sa spája s takou činnosťou človeka keď prestáva používať

prirodzené vzniknuté nástroje, začína ich zdokonaľovať a kultivovať svoju prácu. Vývin osídlenia môžeme rozdeliť na dobu predhistorickú a historickú (obdobie slovanské, slovansko-maďarské, fáza veľkej kolonizácie a novších kolonizácií). Praveké obdobie človeka sa začína v predposlednej dobe ľadovej a poslednej ľadovej (Bauch a kol., 1974).

Neskorší vývoj osídlenia Slovenska (najmä vidieckych sídel) prebiehal postupne v štátnej organickej súčasti Uhorska a neskôr Rakúska Uhorska. Dominovali najmä roztratené formy vidieckeho osídlenia (40-50 % obyvateľstva podľa rôznych regiónov) (Supuka, 2000).

Prirodzené potreby sídlenia človeka sa uspokojovali prírodným spôsobom a to na stanovištiach sezónnych, krátkodobých, alebo dlhodobých. Prírodná potreba tvorby sídiel je podmienená zákonmi prírody, organizácie, regulácie a reprodukcie. Obydlie ako organická súčasť sídla je človekom vytvorený domáci priestor, ktorý vytvára podmienky pre uspokojovanie prirodzených potrieb človeka. Postupné a vyššie formy osídlenia sú dôsledkom zmeny spôsobov zaobstarávania si potravy, zmeny spôsobu ochrany svojej komunity a svojho majetku, zmeny spôsobu výroby na nadvýrobu (výmena, obchod), zmeny foriem dosiahnuteľnosti vytýčených územných cieľov, zmeny sociálnych vzťahov v sídle. Prostredníctvom sídelnej činnosti ako cieľavedomého procesu a jeho produktov mení sa prírodné prostredie v kvantite a kvalite jeho zložiek a zastúpenia jeho prvkov. Vzniká sídelné prostredie (Supuka, 2000).

Sídla vidieckeho (dedinského) typu sú rovnako založené na princípe deľby práce. Vo vidieckom sídle dominuje pastierstvo, lesníctvo, poľnohospodárska výroba, baníctvo a príbuzné remeslá vyššieho typu, obchod a útvary spracovania a neskôr aj sociálnej sféry (kultúra, vzdelanie, umenie a pod.). Civilizačný proces sa rýchlejšie vyvíjal v sídlach mestského typu, na dedine bol tento proces pomalší a izolovanejší. Medzi mestom a dedinou boli, sú aj budú logicky podmienené väzby založené na:

- výrobe (poľnohospodárska – remeselnopriemyselná),
- obchode (produkty dediny a mesta),
- administratívne (územné typy správ),
- sociálnych pôžitkoch (kultúra, vzdelanie, ochrana a pod.) (Supuka, 2000).

Pri študovaní vzniku a vývoji vidieckeho sídla býva pre nás dôležitým orientačným bodom kostol. Pôvodne ho stavali k určitému vzťahu k obci, a to nielen pre jeho náboženské poslanie ale v stredoveku i z dôvodu obranného. Kamenné veže a hradby kostolov bývali útočiskom vo vojne. Niektoré stredoveké kostoly stoja osamote mimo terajšej dediny alebo na jej okraji. Keď vidíme kostol mimo dediny, naznačuje to, že z jeho okolia zaniklo pôvodné sídlo. V stredoveku bolo totiž zvykom uchovať cirkevnú stavbu, aj keď pri zaniknutí sídla stratila svoj účel (Langer, 1983).

Jednotlivé usadlosti sa rozkladali dole v rovine a to tak aby z každého domu bol kostol v dohľade. Uprostred dediny sa začali stavať kostoly až v poslednom období vnútornej kolonizácie, keď bolo pre kostol vybrané miesto uprostred dediny. Samotné názvy obcí nemôžu určovať ich vek, ale veľa napovedajú o spôsobe ich vzniku (Langer, 1983).

Vidiecke sídla sú teda výsledkom dlhodobého osídľovacieho procesu príslušného územia, regiónu, alebo krajiny či štátu. Ich podstatou je poľnohospodársky charakter výroby, ktorý zároveň spôsobil zmenu pôvodnej štruktúry krajiny na druhotnú štruktúru (Bauch a kol., 1974).

2.2 Rozdelenie vidieckych sídiel

2.2.1 Pôdorysno - genetické typy vidieckych sídiel

Nezasvätenému divákovi by sa mohlo zdať, že všetky dediny sú rovnaké, ale ak však ideme po dlhšej trase, vidíme, že tomu tak nie je. Vedľa veľkých rozľahlých dedín sú i malé osady a viesky, ktoré nemajú viac než 10-15 domov. Môžeme rozoznať, že ich návsí, postavenie domov k uliciam, hlavné cesty vchádzajúce do polí nie sú všade rovnaké. Pri pozorovanejšom sledovaní ešte dnes poznáme stopy dlhého historického vývoja (Langer, 1983).

Najcharakteristickejším znakom vidieckeho sídla je jeho pôdorys, ktorý je vytvorený vzájomnou polohou a usporiadaním jednotlivých stavieb. Nevznikal náhodne, ale prví obyvatelia dediny ho

citlivo vytvárali s ohľadom na cesty na sieť zemských ciest, povrch krajiny, priebeh vodných tokov a taktiež z ohľadom na svoje spoločenské postavenie, spôsob hospodárenia a rozdeľovania pozemkov. Pôdorys dediny nie je len jeho terajším obrazom, ale zároveň vyjadruje požiadavku človeka žiť pospolitú. Každá doba chápe túto pospolitú po svojom (Langer, 1983).

Sídelné formy dedinského charakteru sa delia na kompaktné sídla a roztratené sídla.

Kompaktné sídla predstavovali dediny zo sústredenými domami, hospodárskymi stavbami, z dvormi a záhradami na určitej ploche, oddelenej od ostatnej obrábanej plochy.

Roztratené sídla tvoria skupinu domov (2 - 10) rozloženej na každej ploche medzi obrábanou pôdou (viesky), prechádzajúce niekedy v osamotené domy z hospodárskou časťou (samoty), alebo sústredené na menšom území (dedinky). Rôznorodosť foriem tohto osídlenia v jednotlivých oblastiach osídlenia má krajový charakter, zjavný i z názvov (kopanice, lazy, role, stále a pod.) (Pašiak, 1980).

Obytné a hospodárske domy bývali vo vidieckych typoch sídiel rozložené, alebo sústredené do rôznych formácií, podľa ktorých hovoríme o pôdorysno-genetickej typizácii sídiel (dedín) (Supuka, 2000).

Podľa ladných priestorových princípov možno pôdorysné sídelné sústavy rozdeliť na:

- Lineárnu jednoduchú
- Lineárnu zložitú
- Lineárnu reťazovú
- Radiálno okružnú
- Priestorovo jednoduchú
- Priestorovo zložitú
- Geometrickú (ako normový urbanistický typ hlavne na rovinách).

Medzi nimi vznikajú rôzne kombinácie, čím môžu vznikajú rôzne pôdorysné typy sídiel. Najstarším dokladovaným dielom o pôdorysných formách sústredených osád a o oráčinovom systéme v ich katastroch na Slovensku je práca Mateja Bela z 18. storočia „Tractatus de re rustica Hungarica“. Je to prvý sídelnogeografický prameň Slovenska nadregionálneho významu (Supuka, 2000).

Sídelnogeografická charakteristika dedín a osád na Slovensku je výsledkom dlhodobého vývoja. Najčastejšie sa rozkladali v dolinách a na rovinách, málokedy vystupovali do výšok nad 300 m n. m. V súčasnej dobe sa vidiecke (aj mestské) sídla vyskytujú do 900 m n. m. (okrem liečebno-rehabilitačných a rekreačných osád). Vtedajšie a často krát doteraz zachovalé názvy obcí odzrkadľovali charakter krajiny a typ vegetácie (Supuka, 2000).

2.2.2 Typy vidieckych sídiel podľa veľkosti a charakteru

Podľa veľkosti a charakteru rozoznávame nasledovné typy vidieckych sídiel na Slovensku:

a) Prechodné (sezónne)

Salaše - sú typom horských a podhorských sídelno-hospodárskych typov intenzívne využívaných (ale aj obývaných) vo vegetačnom období za účelom pastvy, ustajnenia a obhospodarovania hospodárskych zvierat (ovce, hovädzí dobytok).

b) Trvalé

Lazy, kopanice, osady, štále (formy roztrateného osídlenia) - sú maloplošné vidiecke sídla skupinového, alebo individuálneho rozloženia obytných a hospodárskych domov s prioritne poľnohospodárskou výrobou a ťažobnou činnosťou (drevo, nerastné suroviny). V mnohých prípadoch majú charakter familiárnych sídelných útvarov, najčastejšie bývajú rozptýlené na svahoch, v údoliach, náhorných plošinách Slovenska. Všetky štyri typy majú takmer rovnakú funkciu a obsah, pojmové rozdiely vyplývajú viac-menej z regionálnych rozdielov (napr. Západné Slovensko -kopanice, Stredné Slovensko -lazy -Krupina, Detva, Severné Slovensko - osady).

Viesky - sú malé typy dedín s menším počtom domov a obyvateľov. Tvoria prechod medzi roztratenými typmi sídiel a sústredenými väčšími typmi vidieckych sídiel. Majú niekedy aj funkciu jadier roztratených sídiel.

Dediny (obce) - predstavujú kompaktný typ vidieckeho sídla s jasnou urbanistickou štruktúrou a účelovými funkciami (Supuka, 2000).

2.2.3 Funkčná klasifikácia vidieckych sídiel

Pôdorysno-genetická klasifikácia sídiel pomáha vysvetliť vznik a rekonštruovať proces osídľovania Slovenska, nestačí však na vysvetlenie súčasných premien našej dediny, ktoré vyvolala v diferenciacii možno graficky najlepšie vyjadriť na trojuholníkovom diagrame. Na Slovensku poznáme tieto typy obcí (Supuka, 2000).

poľnohospodárske,

poľnohospodársko-priemyselné

- s prevládajúcim primárnym sektorom (poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov),

- s prevládajúcim sekundárnym sektorom (priemysel, výrobné remeslá a stavebníctvo),

priemyselné,

priemyselno- službové

- s prevládajúcim sekundárnym sektorom (priemysel, výrobné remeslá a stavebníctvo),

- s prevládajúcim terciálnym sektorom (doprava a služby),

poľnohospodársko- službové

-s prevládajúcim primárnym sektorom (poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov),

-s prevládajúcim terciárnym sektorom (doprava a služby),

službové

zmiešané (Supuka, 2000).

Funkčné typy vidieckych sídiel delíme do niekoľkých skupín podľa základných kritérií :

a) podľa ekonomickej aktivity: výrobné, zamestnanecko-obytné, obytné, sídla so zmiešanou funkciou

b) podľa hospodárskej štruktúry obcí: funkcia priemyselná, poľnohospodárska, dopravná, lesnícka, službová a ich rôzne kombinované varianty

c) podľa lokalizácie domov a ich príslušenstva z hľadiska kompaktnosti (Supuka, 2000).

V súčasnej dobe reštrukturalizácie socioeconomickej činnosti spoločnosti založenej na demokratickom princípe, súkromnom vlastníctve a trhovom hospodárstve, vzniká nová štruktúra socioekonomických aktivít aj na vidieckych sídlach. Mnohé funkcie centralistického chápania (strediskové a nestrediskové obce) sa vytrácajú, výrazné hranice oddeľujúce funkcie výrobné (priemyselné, poľnohospodárske, dopravné, lesnícke, službové) a obytné postupne miznú. Dochádza k postupnej revitalizácii vidieka, rehabilituje sa tradičná funkcia vidieka, mnohé opustené sídla roztrúseného charakteru začínajú plniť poľnohospodársko-výrobnú funkciu, ku ktorej sa aktívnejšie pripájajú funkcie rekreačná - vzniká nový fenomén dediny a vidieckej krajiny vôbec v podobe „agroturistiky“ (Supuka, 2000).

2.3 Architektúra a urbanizmus slovenského vidieka

Pôvodná výroba dedín spočívala v poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove, ktoré ovplyvňovali polohu a vzhľad. Prírodné činitele, reliéf a voda tiež určovali polohu vznikajúcich dedín. Oblasť nížin a dolín s riečnou nivou, úrodnou naplavenou pôdou, dostatkom vody a možnosťou stavať komunikácie sa stali najosídľovanejšími.

Charakteristika našich vidieckych domov má korene v období stredoveku /13.storočie/. V tomto období sa formuje skladba dedín, priestory domov, ale aj situovanie správnych, cirkevných, mestských budov a priestorov pre verejné zhromažďovanie a obchod.

Typy vidieckych sídiel:

- a) Voľný reťazový typ – Ždiar
- b) Ulicový typ tzv. Ulicovka – Širkovce
- c) Hromadný typ – Jasenovo
- d) Hromadný cestný typ – Nesvady
- e) Návesná dedina so štvoruholníkovým námestím – Skačany
- f) Tzv. Vretenovka – Čakov
- g) Rozptýlené osídlenie – časť myjavských kopaníc (Húska a kol., 1995).

Pri tvorbe obydľia človek využíva materiál, ktorý mu poskytuje bezprostredné okolie. Z toho dôvodu sa na našom území vyvinuli tri základné typy ľudového domu podľa použitého prírodného stavebného materiálu:

- ľudový dom hlinený
- ľudový dom kamenný
- ľudový dom zrubový

Obytný dom bol väčšinou trojpriestorovo funkčne členený na obytnú izbu, pitvor, komoru. Toto základné členenie bolo vývojom obohatené o nové priestory.

Kráša ľudovej architektúry spočíva v účelovosti, v harmónii materiálu s technikou, konštrukciou, vnútorným priestorovým členením a napokon aj s vonkajším stvárnením. Táto previazanosť a harmónia vzniká v závislosti na myslení a na potrebách rodiny. Účelová krása a symbióza objektu s jeho bezprostredným okolím však bola vlastná aj sakrálnym stavbám a neskôr i kúriám, správnym a technickým budovám (Húska a kol., 1995).

Kultúrnym dedičstvom našich dedín sú tiež krásne parky a záhrady, ktoré boli zakladané pri kaštieloch. Tieto objekty ešte i dnes dokážu dobre slúžiť a hlavne emotívne pôsobiť. Sú priamym dôsledkom sociálneho a kultúrneho vývoja určitého regiónu využívajúc miestne materiállové možnosti a remeselnú zručnosť.

Atraktívnymi a vyhľadávanými prvkami krajinného obrazu nášho vidieckeho prostredia sú zachované súbory ľudovej architektúry. V štruktúre krajiny pôsobia prostredníctvom viacerých aspektov, ktoré sa prejavujú:

- v únosnej miere zástavby vzhľadom k disponibilným priestorom danej lokality,
- v optimálnej hustote zástavby,
- v priestorovej skladbe súboru, ktorá je dôsledkom rešpektovania reliéfnych podmienok lokality,
- vo vyváženom uplatnení zelene vo vnútornej štruktúre,
- v rovnorodosti materiálov a konštrukčných prvkov, ktoré sa premietajú v typovej príbuznosti architektúry jednotlivých prvkov (Húska a kol., 1995).

Uvedené zovšeobecnenia uplatnenia súborov ľudovej architektúry v štruktúre a v obraze krajiny sú relatívne a plnohodnotne sa môžu zachovať a prejavovať iba v ideálnych podmienkach.

V skutočnosti sú vystavené tlaku socioekonomického vývoja spoločnosti. Jednou z metód záchrany najcennejších súborov je uplatnenie nástrojov pamiatkovej obnovy v zmysle platných legislatívnych predpisov prechodom od ochrany solitérov k ochrane súborov a celkov. S týmto cieľom boli na území Slovenskej republiky vyhlásené pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry /Veľké Leváre, Plavecký Peter, Sebechleby, Brhlovce, Čičmany, Špania Dolina, Podbiel, Vlkolínec, Osturňa, Ždiar/, z ktorých každá je svojím charakterom špecifická (Húska a kol., 1995).

Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti v zmysle platného zákona SNR č. 27/87 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti chráni zachované súbory ľudovej architektúry aj formou viac ako 200 pamiatkových zón, z ktorých je zatiaľ 20 vyhlásených. Ostatné sú v štádiu previerky a prípravy.

Všetky uvedené hodnoty vidieckeho prostredia sú významným faktorom, ktorý sa pri dôkladne zváženom a citlivom prístupe zodpovedných ľudí môže stať pozitívnym činiteľom oživujúcim rozvoj cestovného ruchu (Húska a kol., 1995).

2.3.1 Verejné priestranstvá vidieckych sídiel

Vidiecky priestor je vymedzený územiami obcí, ktoré nie sú podľa § 22 ods. 1 zákona č.369/1990 Zb. o obecnom zriadení vyhlásené za mestá a ktorých počet obyvateľov je menší ako 5 000 (www.enviroportal.sk)[2008-05-03].

Hlavnými priestormi dedín sú návsi a hlavné ulice, prípadne nepravidelné rozšírenie v okolí kostola, autobusovej stanice, obchodného strediska. Niektoré dediny, nemajú hlavný priestor v zmysle kompaktného zastavania komunikácie, pretože ide o rozptýlenú zástavbu rôznych foriem (Sýkora, 1998).

Návsi a ulice majú svoje ohraničenie vytvorené tesnou záväznosťou fasád domov, brán alebo dverí, voľnejšou väzbou v ktorej sú domy predostreté poľnohospodárskymi plochami, zelenou alebo vodnými plochami. Na týchto stenách môžeme často pozorovať určité znaky jednoty základného tvaru fasády, alebo určitý rytmus v striedaní prvkov priestoru. Pritom je však zachovaná určitá malebnosť, daná jemnou nepravidlosťou, či rozdielnosťou detailu (Sýkora, 1998).

Hlavné priestory dedín tvoria väčšinou historické jadrá, na ich formovanie sa podpísala doba vzniku a stavebného vývoja. Návsi a hlavné ulice často vznikali vo väzbe na dôležité historické objekty (kostoly), v dobe rozkvetu dedín bolo do nich umiestnené dôležité obecné stavby (hostince, školy...), prechádzala po nich doprava do susedných dedín. Väčšina návsi mali uprostred rybník, kde sa plavili kone a husi, kúpala mládež, čerpala voda pri požiaroch. Do hlavných priestorov dediny sa často umiestnili pamätníky a pomníky a konali sa tam jarmoky a regionálne slávnosti. V druhej polovici 20.storočia sa hlavná funkcia návsi a hlavných ulíc stratila a stala sa hlavnou komunikáciou. Do návsi a hlavných ulíc sa tak dostalo mnoho rušivých prvkov:

- Kostol bol v okolí motorovej dopravy
- Došlo k likvidácii vodných prvkov (zeleň)
- Zničilo sa veľa historických stavieb na obvode hlavných priestorov
- Dostalo sa sem množstvo cudzorodých prvkov (do stavieb, oplotení, osvetlení)

Návsi a hlavné ulice musíme ďalej pokladať za dôležitý priestor vidieka, za nositeľom určitej charakteristiky sídla (regiónu), ktorý nesmieme radikálne prestavať, ale citlivo dotvárať (Sýkora, 1998).

Hlavné a dôležité urbanistické znaky vidieckych priestorov, ktoré nejde zmeniť:

Nízkopodlažnosť okolitej zástavby. V prevažnej väčšine ide o jednopodlažnú zástavbu zo spodným priestorom pod sedlovou strechou. Vo väčšine dedín je časté dvojpodlažné usporiadanie. Viac podlaží sa vyskytuje len v jednotlivých objektoch ako sú (škola, bytovky...)

Orientácia a charakter pôvodných fasád. Tie sú často reprezentantmi určitého územia a tiež dokladom kultúrnosti našich predkov. Množstvo fasád bolo znehodnotených nevhodným stavebným zásahom.

Dominantná úloha dôležitej historickej stavby (kostola, zámku, cukrovaru, liehovaru) v hlavnom priestore. Tieto objekty môžu byť poškodzované nielen nevhodným stavebným zásahom, alebo štátnym vedeným dopravy ale tiež vybudovaným nového komunikačného veľko-rozmerového prvku v hlavnom priestore.

Začlenenie prírodných prvkov (zelene, vody, terénnych premien) v hlavných priestoroch. Tie spolu vytvárajú charakter hlavného priestoru (a taktiež celého vidieckeho prostredia) a nesmú byť preto likvidované. To však nevylučuje zásahy pre údržbu alebo odstránenie hygienickej závary v priestore. Tam kde tieto prvky chýbajú (alebo predtým existovali) je nutné navrhnúť vhodnú náhradu zodpovedajúcemu štýlu úpravy.

Materiál, jednoduchosť a robustnosť stavebného detailu (merítka) v hlavnom priestore. To sa týka nielen fasád domov, ale parteru hlavného priestoru jeho celku (dlažba, odvodňovacie rigoly, oplatenie, oporné steny, zábradlie, lavice ...). Tu by mali byť používané klasické materiály (drevo, kameň, omietka, upravený betón, kovaná oceľ) vrátane konštrukčných spojov. S tým je spojená otázka uvážiť voľbu farieb v hlavnom priestore. Na vidieku tvorí hlavnú farebnosť príroda a nebo, stavby to len dopĺňujú. Z hľadiska narušenia harmónie vzhľadu hlavného priestoru sú najväčším nebezpečenstvom novostavby, dostavby, stavby a búracie práce. K nim môžeme pripočítať nevhodné búracie zásahy (Sýkora, 1998).

Hlavné priestory vidieka sú ideálnym miestom pre umiestnenie dôležitých objektov občianskej vybavenosti, ako napríklad pre správu, kultúru, obchody, stravovanie, často sa tam nachádza aj zástavka autobusovej dopravy. Občianska vybavenosť má zložitejšie dispozičné riešenia, jeho vstupy a vjazdy začínajú v hlavnom priestore. To kladie nároky na dopravné riešenie priestoru (Sýkora, 1998).

2.4 Obnova vidieckych sídiel

2.4.1 Zeleň na vidieku a jej význam

Podmienky pre život na vidieku sa za niekoľko desiatok rokov podstatne zmenili. So zvyšujúcou sa úrovňou obyvateľstva sa aj tu prejavili negatívne vplyvy civilizačného procesu. Podobne ako v meste aj v mnohých dedinách sa zeleň z obytného prostredia postupne vytráca. Tento stav ovplyvnilo mnoho činiteľov. Predovšetkým používanie väčších mechanizačných prostriedkov v začiatkoch socializácie dediny spôsobilo poškodzovanie zelene najmä v strede obci a jej následné vyklčovanie. Podobne rozširovanie komunikácií vedúcich cez obce viedlo k likvidácii veľkého množstva zelene. Napriek tomu možno konštatovať, že plošne je zelene na dedinách väčšinou dostatok, vďaka záhradám. Nevyhovuje však kvalita (Hurych, 1985).

Až na niektoré výnimky nemožno o našich dedinách tvrdiť, že by trpeli vážnym nedostatkom vhodných plôch pre zeleň alebo ich výsadbu. Oveľa vážnejší je ich zdravotný stav a estetická hodnota. Mnohokrát ide o pozostatky staršej doby. Význam zelene pre dedinu zostáva nedocenený. Výsadba zelene je nie len dôležitým prostriedkom na vytváranie kompozície priestoru, ale je aj korigujúcou zložkou, ktorá môže zmierniť a do určitej miery aj napraviť nedostatky v riešení výstavby a jej architektúry. Zeleň sa stáva dôležitým obytným detailom, ktorého použitie vedie k odstráneniu neupravenosti, neporiadku a k lepšiemu využitiu plôch (Novák, 1977).

Podmienky pre život na našich dedinách sa vytvárali dlhé desaťročia ba i stáročia, pričom zeleň tu mala veľkú úlohu. V horských oblastiach bola pozostatkom lesov. Na rovinách sa vytvárala za účelom proti ochrany nepriaznivým účelom vetra a to vo forme ovocných sádov a hájov (Glaus a kol., 1963).

Často sa však stretávame i s takými dedinami, ktoré sú prázdne bez zelene, akoby opustené. Tu je potrebná bezodkladná pomoc. Treba vzbudiť pochopenie o potrebe zelene na vytvorenie lepšieho obytného prostredia na dedine (Glaus a kol., 1963).

Všetky formy a druhy zelene sa vyznačujú priaznivým vplyvom na človeka a jeho životné prostredie. Tento priaznivý vplyv sa prejavuje na prostredí, v ktorom človek žije, ovplyvňovaním mikroklimy, zlepšovaním ovzdušia, spríjemňovaním a skrášľovaním obytných štvrtí, a tým súčasne pôsobí aj na ľudskú psychiku (Ružičková, 1979).

Zeleň patrí do oblasti územného plánovania, urbanizmu a architektúry. Pod pojmom zeleň rozumieme tú časť vegetácie, ktorá je spojená so zastavaným územím sídla, s urbanizovanou, priemyselnou a obhospodarovanou časťou krajiny, ide o vegetáciu, ktorá je človekom účelovo zakladaná, vegetáciu, vytváraná, udržiavaná, tvarovaná a rozvíjaná. Je časťou kultúrneho dedičstva v tvorbe sídiel (napr. parky). Pojem „zeleň“ sa používa v uvedenom zmysle i v zahraničí (Dobrucká, 2001).

Rózová (2002) uvádza, že s pojmom „zeleň“ pracujú hlavne záhradní architekti, stavební architekti, urbanisti, záhradníci. Pojem „zeleň“ je spojená so zastavaným územím, priemyslom a obhospodarovanou časťou krajiny. Tieto plochy zelene sú zámerne za nejakým účelom zakladané, udržiavané, rozvíjané. Zahŕňa všetky trvalé, ale aj krátkodobé vegetačné a technické prvky, ako sú stromy, kry, kvety, trávnik, mobilná zeleň, strešné záhrady, hospodárske plodiny, cesty, schodiská, bazény, plastiky, oporné múriky a pod., usporiadané podľa zásad

sadovnickej estetiky s viacfunkčnou kompozíciou, ktorá dopĺňa, alebo zobytnuje dané prostredie.

Podobne aj Feriancová (2005) hovorí, že plochy zelene sú nesmierne dôležitou zložkou vidieckeho priestoru. V širšom zmysle ide o všetky porasty, t.j. hospodárske plodiny, trávnaté porasty, kríky a stromy v rôznych zoskupeniach (polia, lúky, pasienky, nelesná drevinová zeleň, vetrolamy, sady, súkromné záhrady a lesy). Všetka táto zeleň má hospodársky význam (poľnohospodárske produkty, drevná hmota), klimatický význam (ovplyvňovanie teploty, prúdenie vzduchu, výpar vody, tvorba kyslíku), vodohospodársky význam (ovplyvňovanie zásakových podmienok, spomaľovanie topenia snehu), ekologický a environmentálny význam (zvyšovanie biodiverzity prostredia), rekreačný a estetický význam.

V užšom slova zmysle ide o dospelé formy kríkov a stromov. Stav zelene v našej krajine je rôzny a zodpovedá histórii ľudskej činnosti na dedine. Všeobecne možno konštatovať, že v každom krajinnom type a v každej dedine vyžaduje väčší či menší zásah, vyplývajúci z úlohy, ktorú má zeleň v danom mieste plniť. Tieto zásahy je nutné vyjadriť v územnej dokumentácii. Pritom však nesmieme zabúdať na to, že zeleň vo vidieckom priestore má význam predovšetkým ako sústava foriem, pokrývajúcich rozľahlé územia, ktoré sú vzájomne previazané. Takže i jednotlivý zásah, napr. ozelenenie poľnohospodárskeho strediska, či centrálnej časti dediny treba chápať ako súčasť tejto širšej sústavy. Takýto prístup sa potom premieta do logickej kompozície, voľby drevín a pod. Musíme pritom dbať na to, aby navrhovaná zeleň plnila súčasne niekoľko funkcií - napr. sprievodná zeleň komunikácie môže byť súčasne ekologickým koridorom, vetrolamom a výrazným estetickým prvkom v krajine (Feriancová, 2005).

Podiel stromov a kríkov vo vidieckom prostredí má byť úmerný rozlohe poľnohospodárskej pôdy, rozlohe a funkcii výstavby. To - všeobecne povedané - na našom vidieku nie je. Takže musíme predpokladať jej doplnenie v krajine - (v susedstve poľnohospodárskych pôd, vodných tokov, komunikácií) - aj v dedinách (vo verejných priestranstvách, pri občianskej vybavenosti, obytných budovách i výrobných stavbách). Pre navrhovanie zelene na týchto miestach platia všetky zásady sadovnickej a krajinárskej tvorby (Feriancová, 2005).

Návrh doplnenia plôch zelene optimálne vychádza z územného systému ekologickej stability, či krajinnoekologického plánu (projektu) a musí byť v územnej dokumentácii jasne odlišený od stávajúceho stavu plôch zelene. Takto vypracovaný dokument vymedzuje nové plochy zelene v krajine, rešpektujúc typ krajiny a ekologické princípy jej tvorby.

1. Návrh plôch zelene vo voľnej krajine vychádza z typu krajiny a z funkcií, ktoré sa v nej vyskytujú (poľnohospodárska pôda, vodné toky, komunikácie, lesy) a tiež z úlohy, ktorú tam navrhovaná zeleň má plniť (vetrolam, biokoridor, estetická línia, ...). V krajine predpokladáme rozšírenie sprievodnej zelene okolo komunikácií a vodných tokov, zelenej pohľadovej clony okolo výrobných stredísk, vytváranie vetrolamov, biokoridorov a prírodných vegetačných útvarov (ozeleňovanie medzí, prirodzených hraníc pozemkov).

2. Lesy sú základom krajinej zelene. Ich rozšírenie sa predpokladá na neplodných pôdach, na rekultivovaných plochách, na neobrábateľných svahoch, na pôdach s vystupujúcim skalným podložíom, v okolí vodných zdrojov, ale aj pri zarovnávaní členitých okrajov lesa. Tu je dôležité rešpektovať pôdne a klimatické podmienky, uvedomovať si nebezpečenstvo monokultúrnych spoločenstiev a dôležitosť plášťových porastov okrajových častí.

3. Sprievodná zeleň komunikácií má predovšetkým ekologický a estetický význam. Rozdeľuje krajinu do menších celkov, usmerňuje pohľady a vytvára merítko krajinného obrazu. Okrem toho pri určitej forme výsadby môže plniť úlohu vetrolamu. Voľbou drevín a výsadbou je možné v krajine podporiť i význam komunikácií (hlavná cesta x vedľajšia), prepojiť oddelenú výstavbu s dedinou, zdôrazniť hlavnú nástupovú os do významného objektu, ... Výsadba sprievodnej zelene komunikácií však musí spĺňať dopravné bezpečnostné podmienky (rozhľadové trojuholníky pri križovatkách, vnútorné oblúky v zákrutách a pod.).

4. Sprievodná zeleň vodných tokov. Veľké a stredné toky majú väčšinou vytvorený systém sprievodnej zelene, ktorý nie je možné narušiť, ale iba doplniť. Horšia situácia býva na malých potokoch, kde sa vplyvom rozširovania ornej pôdy v rokoch 1950-80 sprievodná zeleň zmenšila, alebo kde bola zrušená. Takáto zeleň tvorí dôležité ekologické koridory, podporujúce poľnohospodársku krajinu, má veľký význam pre znižovanie výparu (tínenie koryta), pre okysličovanie vody, význam estetický a význam pri spevňovaní brehov proti vymielaniu.

5. Zeleň v okolí poľnohospodárskych pôd. Táto má význam pôdne ochranný (ochrana proti vodnej a veternej erózii), ekologický i estetický. Doplniť drevinovou vegetáciou je možné medze, lemy polí, a pasienkov, neplodné pôdy (tzv. trávne neúžitky), a to v úmernej miere k veľkosti poľnohospodársky využívanej plochy. Poľnohospodári sa často bránia blízkosti stromov pri ornej pôde, pretože sa obávajú tieňového efektu a náletov. Pozitívne dôvody pre väzbu obrábanej pôdy na krajinnú zeleň však prevažujú.

6. Zeleň v rekreačných častiach krajiny má predovšetkým estetický význam, pretože súvisí s pocitmi človeka v dobe, keď oddychuje, alebo relaxuje pohybom po krajine. Z hľadiska rekreácie sú veľmi cenné okraje lesa či iných zelených plôch s vyhlídkou do voľnej krajiny. Pre oddych vidieckych obyvateľov je vhodné nájsť prechádzkovú trasu, ktorú je nutné doplniť zeleňou.

Vyhliadky v našej poľnohospodárskej krajine chýbajú. Vyžadujú jednoduchý prístrešok (úkryt pred dažďom), lavičku a výsadbu zelene, usmerňujúcu výhľad a rámujúcu prístrešok (ideálny na takom mieste by bol prameň – studňa pitnej vody).

7. Zeleň dediny je súčasťou krajinej zelene. Má nezastupiteľnú úlohu ako regulátor mikroklimy, prachový filter, rozptyľovania hluku ako aj významnú estetickú úlohu. Spolupôsobí s jednotlivými budovami a dotvára ich okolie. Takisto ovplyvňuje pôdne a vlhové podmienky, teplotu vzduchu, prístup slnka. Urbanistický návrh nestanovuje ako má vyzeráť ozelenenie súkromných pozemkov, ale môže ovplyvniť zeleň na verejných priestranstvách a na hraniciach obce (Feriancová, 2005).

Mareček (1986) kategorizuje plochy zelene podľa spôsobu ich využívania a spoločenského dosahu. Členením zelene podľa spôsobu používania je sledovaný predovšetkým pomer medzi plochami s rôznym stupňom obmedzenia prístupu zo strany obyvateľstva. Tento spôsob hodnotenia má predovšetkým dôležitý dopad spoločenský. Vlastníctvo, respektíve užívanie plôch zelene vyjadruje ďalej i spôsob ich údržby, čiže i kritériom reálnosti navrhnutej koncepcie zelene z hľadiska ekonomického a organizačného. V tomto zmysle je možné rozlíšiť tri základné kategórie plôch:

A. V e r e j n á z e l e ň

Plochy zelene prístupné bez akéhokoľvek obmedzenia všetkým obyvateľom obce. Čím väčšia je ich koncentrácia na jednotke plochy, tým viac by mala byť táto kategória zelene zastúpená. Vybrané plochy verejnej zelene majú svoje funkčné opodstatnenie v tých častiach obce, kde je dostatok zelene, napríklad súkromnej a vyhradenej (v rámci územia s výstavbou rodinných domov so záhradami apod.). Tieto plochy sa zakladajú a udržiavajú väčšinou z prostriedkov obce. Patrí sem spravidla tieto útvary zelene: odpočinkové parky, doplnková parková zeleň, spoločná zeleň bytových domov, izolačné pásy a vetrolamy, melioračná zeleň, ekologické koridory, lesy a trvalé trávne porasty.

B . V y h r a d e n á z e l e ň

Plochy zelene, u ktorých je prístupnosť verejnosti určitým spôsobom obmedzená, napríklad možnosť prístupu len v určitých hodinách (na noc uzatvárané objekty), prístup iba určitej časti obyvateľov (školské záhrady, záhrady materských škôl apod.). Zastúpenie tejto kategórie zelene je dané okrem iného špecializáciou rôznych inštitúcií a zariadení v rámci obce. Ich väčšie zastúpenie preto bude intenzívnejšie predovšetkým vo veľkých obciach. Tieto plochy sa budú zakladať a udržiavať z prostriedkov obce a organizácií, ktoré ho využívajú. Patria sem spravidla tieto útvary zelene: zeleň objektov občianskej vybavenosti, zeleň cintorínov, špeciálne obytné záhrady verejných organizácií, často i zeleň športových a rekreačných areálov a zeleň poľnohospodárskych výrobných zariadení.

C. S ú k r o m n á z e l e ň

Plochy zelene, ktoré s ohľadom na svoj funkčný charakter vylučujú prístupnosť verejnosti. V podmienkach vidieckych sídel sem radíme predovšetkým všetky formy súkromných záhrad, ovocné sady a produkčné záhrady organizácií. Z toho vyplýva veľmi významné plošné zastúpenie tejto kategórie zelene vo vidieckych sídlach. Čím je obec menšia, tj. čím viacej prevažujú rôzne jednoduchšie formy zelene, tým väčší je spravidla aj podiel súkromnej zelene.

Ďalej Mareček (1986) kategorizuje plochy zelene podľa ich funkcie, charakteru výsadby a vybavenia. Hlavným cieľom tohto triedenia je vytvorenie funkčne rozmanitej škály plôch zelene a návrh ich vzájomnej funkčnej väzby. V tomto zmysle rozlišuje štyri základné kategórie plôch: I. Parková zeleň, II. Obytná zeleň, III. Technicko- hygienická zeleň, IV. Hospodárska zeleň. V rámci parkovej zelene sa jedná o plochy prevažne verejného charakteru. Hlavným kritériom pre ich riešenie a funkčnú pôsobnosť sú estetické hľadiská, žiadame od nich funkčný dopad predovšetkým do oblasti duševnej užívateľov. Majú teda predovšetkým psychickoregeneračnú funkciu, to znamená, že uspokojujú aspekty pasívneho typu rekreácie. Význam tejto kategórie zelene vychádza z poznania, že človek k plnému rozvoju svojej osobnosti nevystačí iba so zdravím a účelným prostredím, ale vyžaduje súčasne aj krásu. Táto „krásnosť zelene“ sa bude v konkrétnych formách prejavovať veľmi diferencovane. Kvalitatívna stránka estetického poňatia týchto plôch môže mať v sídlach vidieckeho typu svoju špecifickosť, ktorá bude daná zvláštnosťami vidieckeho prostredia. Z hľadiska ďalšej špecializácie funkcií sa kategória parkovej zelene delí na tieto skupiny:

a) Odpočinkové parky: parkové plochy určené k prechádzkam s maximálnou možnosťou pasívneho odpočinku v esteticky pôsobivom prostredí. Vždy sa bude jednať o plochy verejne prístupné, územne ucelené.

b) Doplnková parková zeleň: väčšinou malé parkové plochy výtvarne dopĺňujúce a dotvárajúce rôzne stavby a zariadenia, najčastejšie komunikácie. Tým, že sa tento útvar prelína celým

intravilánom, je vytvorená určitá plynulosť a spojovací princíp, ktorý vytvára často v chaotickom systéme nesúrodých budov, útvarov zelene a rôznych zariadení jeden logický celok a má s ohľadom na svoju priestorovú prepojenosť i význam určitého typu ekologického koridora. Plochy doplnkovej parkovej zelene by mali byť prednostne využívané pre situovanie vysokej stromovej zelene (možnosť priestorovej modelácie celého intravilánu, ekologické dôvody a iné.). V podmienkach dlhodobej prestavby vidieckych sídel ide o jednu z najdôležitejších kategórií zelene.

c) Zeleň objektov občianskeho vybavenia: plocha zelene s prevažujúcou výtvarnou funkciou. Rozsah i kvalita riešenia tejto zelene je v podmienkach vidieckych sídel daná predovšetkým priestorovými možnosťami a konkrétnou funkčnou špecifikáciou danej občianskej vybavenosti.

d) Zeleň historických miest a pamätných objektov: zeleň na plochách, ktoré tvoria prostredie pamiatkovo cenných objektov, respektíve štýlová úprava miest s určitou kultúrne historickou tradíciou a pod..

e) Zeleň cintorínov: areál s plochami pre rôzne spôsoby pochovávaní doplnený sadovými úpravami, vytvárajúcimi dôstojné, výtvarne pôsobivé kultúrne prostredie. Jedná sa o plochu často situovanú mimo vlastný intravilán obce.

Dnešná situácia a stav vidieckeho osídlenia je výsledkom dlhodobého vývoja, najmä však vývoja počas posledných 40-rokov. Politicko-správna a ekonomická orientácia priamo ovplyvnila vidiecke osídlenie a krajinu ako historicky sa vyvíjajúci systémový celok.

Zrušenie súkromného podnikania a súkromného vlastníctva všetkých výrobných prostriedkov a fondov vrátane prírodných a surovínových zdrojov a ich podriadenie pod priamu správu, kontrolu, plánovanie a riadenie štátom malo za následok viaceré procesy bezprostredne ovplyvňujúce život na vidieku. Hlavným dôsledkom uvedených zmien bola kolektivizácia, t.j. nahradenie pôvodného súkromného hospodárenia kolektívnou formou v JRD a ŠM, s cieľom dosiahnuť väčšiu efektívnosť a vyššiu intenzitu poľnohospodárskej výroby. Tento proces sa prejavoval vo viacerých aspektoch:

- kolektivizácia sprevádzaná zoštátnením všetkých druhov priemyselných prevádzok, služieb a obchodu obmedzili ekonomickú základňu dediny väčšinou výlučne iba na poľnohospodársku výrobu
- následná koncepcia tzv. strediskovej sústavy osídlenia prispela ku stabilizácii strediskových sídiel, no na strane druhej spôsobila degradáciu veľkého počtu menších dedín /prejavujúcu sa úpadkom sociálnym a kultúrnym a negatívnymi demografickými zmenami/.
- narušená bola pôvodná rozmanitá fyzická a biologická harmonická štruktúra vidieckej krajiny, krajinná rovnováha, čo viedlo na mnohých územiach k závažným devastáciám;
- prerušili sa dlhoročné tradície miestnych a krajových zvykov, eliminovali sa folklórne a náboženské slávnosti a sviatky, zmenil sa životný štýl a hodnotové kritériá obyvateľov dediny. Človek stráca vzťahy k prostrediu.

Na základe uvedených faktov môžeme povedať, že počas minulého obdobia sa stabilizovali iba tie dediny, ktoré boli centrom poľnohospodárskej výroby. Dediny bez poľnohospodárskych prevádzok strácali postupne svoj socioekonomický význam. Buď funkčne a fyzicky dožívali, alebo sa zachovali uplatnením náhradných, často živelne vnášaných funkcií zotavenia a rekreácie.

Proces zmien však výrazne ovplyvnil aj vidiecku krajinu prostredníctvom dvoch druhov činností:

- vplyvom mimo poľnohospodárskych činností,
- vplyvom poľnohospodárskych činností.

Skupinu mimo poľnohospodárskych činností tvorí už spomínaný vývoj sídelnej organizácie a vlastný územný rozvoj jednotlivých obcí, záber území pre priemysel, ťažbu, výstavba líniových zariadení a spôsoby vodohospodárskych a lesníckych úprav a zásahov. Dominantnými faktormi premien vidieckej krajiny však sú tie činnosti, ktoré bezprostredne súvisia s poľnohospodárskou výrobou. Jej intenzifikácia a snaha o vytvorenie veľkovýroby, teda vyrovnanie poľnohospodárstva s priemyslom, znamenali podstatné zmeny v charaktere vidieckej krajiny. Prostredníctvom súhrnných pozemkových úprav, veľkoplošných závlah a odvodnení sa hodnota krajinného obrazu znížila, krajina sa stala jednotvárnou, bola porušená biologická rovnováha a stabilita ekosystémov.

Uvedený stav spôsobili hlavne tieto zásahy.

- rozoranie medzí, lúk, poľných ciest
- odstránenie rozptýlenej, líniovej zelene, remízok, ochranných pásiem /vetrolamy/

- zväčšovanie honov,
- vysušenie močiarov a zamokrených pôd a úprava potokov a horných tokov riek a následné odstránenie brehových porastov.

Z uvedeného vyplýva, že posledné obdobie vývinu vidieckeho sídla a krajiny redukovalo aj možnosti pre rekreačné využitie tým, že sa v podstate eliminovali hodnoty pôvodného potenciálu tohto prostredia:

- ekologická a estetická harmónia,
- vyvážený vzťah prírodných spoločenstiev a spôsobov ich obhospodarovania,
- priestupnosť vidieckej krajiny,
- široká škála typov krajinných priestorov,
- zdravé a čisté prostredie bez kontaminácií.

Iba komplexný proces obnovy vidieka je predpokladom pre jeho plnohodnotné využitie v rámci rozvoja cestovného ruchu (Húska a kol., 1995).

2.4.2 Dendrologická štruktúra vidieckej zelene

Zeleň má na vidieku veľkú krajinotvornú funkciu. Mení ráz vidieckeho sídla, začleňuje ho do okolitej krajiny, esteticky ho dopĺňa, funkčne prepája.

Okrem najpočetnejšej súkromnej zelene, ktorá plní väčšinou hospodársku, čiastočne rekreačno-oddychovú a estetickú funkciu, dopĺňa a mení charakter dediny i zeleň verejná, ktorá v mnohých obciach často absentuje alebo je zastúpená len veľmi málo (Rozova 2002).

Stromy a dreviny vôbec sú schopné prispôsobiť sa širokej škále podmienok prostredia, čo je zvlášť dôležité v urbanizovanom prostredí. Dreviny a ich spoločenstvá v sústave zelene sídiel a krajiny plnia celú škálu funkcií od ochranných, izolačných, melioračných, cez mikroklimatické, hygienické až po okrasné (vytvárajú ráz - obraz krajiny). Kritériá pre rôznu mieru využitia sa posúvajú viac do oblasti ekologicko- organizačnej, až potom sú to kritériá estetické a nakoniec pestovateľsko-aplikačné. Valorizácia kritérií má veľký význam hlavne z hľadiska environmentálnych zmien ako i nových poznatkov v oblasti ochrany a tvorby krajiny a kultúrnej vegetácie zvlášť (Tomaško 2003).

Dreviny v systéme zelene sídiel a krajiny plnia mnohostranné funkcie (rekreačné, architektonickoestetické, kultúrne a pod.), alebo majú aj špecifické poslanie (ochranné, izolačné, melioračné, protierózne a iné účinky). Dreviny sú základným prvkom všetkých sadovníckych a krajinárskych úprav a majú nezastupiteľné miesto aj pri humanizácii poľnohospodárskych objektov a agroturistických zariadení aj v prírodnej a kultúrnej krajine na Slovensku. V rozsiahlych lesných komplexoch i v bezprostrednom okolí ľudských sídiel sú dôležitou zložkou regenerácie ovzdušia, a to priamou produkciou kyslíka, ale aj eliminovaním škodlivých účinkov rôznych exhalátov (imisií a prachu).

Okrem toho rozmanitosťou tvarov, pestrosťou farieb a premenlivosťou v priebehu roka pôsobia esteticky, mikroklimatický, hygienický a upokojujúco na človeka. Život človeka je od pradávna spojený s rastlinstvom, ktoré mu poskytovalo nenahraditeľný zdroj obživy, základné suroviny na zabezpečenie životných potrieb a na liečivá (Hrubík 1999).

2.4.3 Vegetačné úpravy v sídlach

Vegetačné úpravy na vidieku by mali byť jednoduché, jednotné, mali by rešpektovať nielen architektúru, ale aj prirodzené danosti prostredia a krajiny. Záhradný architekt by nemal sídlo kompozične ani funkčne oddeliť od okolitej krajiny. Naopak, mal by ju vhodným spôsobom prepojiť, lebo tvoria jeden celok. Môžeme to doceliť nielen prepojenými líniami a plochami zelene, ale aj pohľadmi, priehľadmi, ktoré umocnia a zvýrazia estetické vnímanie okolitej krajiny (Lipovská 2009).

Vzhľadom na to, že súkromnú zeleň môžeme iba málo ovplyvniť, rozhodnutie je na majiteľovi, a táto zeleň tvorí cca 70-80% zelene z celkového množstva v sídle vidieckeho typu, je potrebné sústrediť pozornosť na úpravu a rozširovanie plôch verejnej zelene. Predídeme tým zhoršeniu životného prostredia aj na dedine (Rozova 2002).

Podmienky pre úpravu a dotváranie verejných priestorov vo vidieckych sídlach nie sú všade rovnaké. Vyplyvajú zo spôsobu a rozsahu zastavania, z typu a usporiadania budov, z rázu okolitej krajiny a z potrieb i záujmov obyvateľov. Výber drevín sa prispôsobí čo najviac miestnemu spoločenstvu, najmä v malých obciach. Osobitná pozornosť sa venuje úprave námestí, ulíc a okolia verejných budov (Lipovská 2009).

2.4.4 Súčasná úloha záhradnej a krajinnej architektúry a východiská nového vývoja dediny

Diela architektúry a záhradnej tvorby by mali tvoriť neoddeliteľný celok, slúžiaci človeku na bývanie, prácu a rekreáciu. Vegetácia architektúru dotvára - môže zdôrazniť žiaduce prvky a časti, a naopak potlačiť až zakryť nežiaduce časti. Vegetáciou môžeme ovplyvňovať hlavne vertikály a horizontály, a to zmnožením vertikál (potlačenie) alebo kontrastom (prevedenie pozornosti na vegetáciu). Pre korekciu architektúry vegetáciou je nutný dostatočný priestor, pretože hmota vegetácie musí vyvážiť hmotu objektu, aby nepôsobila cudzoročno. V prípade potreby okamžitého efektu je možné nahradiť stromy zodpovedajúcim množstvom krov alebo popínavými rastlinami na konštrukciách. Dnes je však možné zabezpečiť výsadbu takmer dospelých drevín - vzrastných stromov podľa potreby.

Výsledky záhradnej tvorby sú len obrazom prírody. Príroda sa vyvíjala nezávisle od vôle človeka a ten ju vníma ako svoje prirodzené životné prostredie, ktoré svojou činnosťou pretvára. Príroda predstavuje ideál krásy, pretože všetko, čo vytvorila, je v prvom rade účelné a človek účelné výtvyry podvedome vníma ako krásne. Krása prírody je objektívna, nepodlieha subjektívnemu hodnoteniu, je vnímaná ako niečo prirodzené a pre záhradnú tvorbu súčasnosti je vzorom, ktorému sa snaží každý autor priblížiť.

V súčasnosti je osídlenie krajiny prakticky ukončené, pričom hustota osídlenia je pomerne vysoká, čo znamená čoraz menej neporušených miest s „pôvodnou“ prírodou. Človek ale prírodu potrebuje, preto sú vytvárané umelé plochy vegetácie, ktorá na menšej ploche plní viacero funkcií. Tieto vegetačné úpravy, ak majú zabezpečiť všetky požadované funkcie, musia byť vytvárané na základe poznania prírodných zákonitostí, ale s ohľadom na potreby Človeka. Tieto potreby potom určujú, že diela záhradnej tvorby viac alebo menej rešpektujú prirodzenú rovnováhu, čo musí byť zohľadnené aj pri úrovni následnej údržby. Dokonalá údržba umelých plôch je nevyhnutná práve pre zabezpečenie porušenej rovnováhy.

Naturalizmus je nesprávne pochopenie hesla „späť k prírode“, čo pre jeho zástancov znamená ponechať všetko prirodzenému vývoju, nezasahovať do tohto vývoja. Tieto názory nemožno akceptovať, pretože technický pokrok a zmeny v živote človeka sú také rýchle, že príroda na ne nestačí reagovať, a nemožno ich vrátiť späť. Človek je preto povinný pomôcť prírode a dať jej možnosť na regeneráciu, prípadne sa snažiť o náhradu prírodného prostredia v sídlach a v okolí technických diel umelými vegetačnými úpravami. Predstavy, že pri silnom antropickom tlaku si „príroda pomôže sama“, sú naivné a škodlivé (Supuka, Feriancová 2003).

Záhradná a krajinná architektúra sa tak dostáva do priameho kontaktu s urbanizmom; dôraz však kladie na prírodné rámce, nie technické. To je v úplnom súlade s vývojom myslenia postmodernej doby. Normatívne rámce hľadáme v logike vývoja. Aby mohla byť logika vývojovej trajektórie obnažená, pochopená a rozvíjaná je treba sa vracieť k počiatkom, pravdivé je interpretovať a správne aplikovať v tvorbe (Kučera 2004).

Základnou otázkou zostáva, či dokážeme urbanistom (ale hlavne obyvateľom sídel) ponúkať rovnaké prítlačivé koncepcie pre rozvoj území, ako ich zastavanie. Takáto vec závisí nielen na individuálnej hodnotovej orientácii, ale i na schopnosti otázku vysvetliť a urobiť prítlačivou pre väčšinu obyvateľov sídla. Je to vec čiastočne politická a čiastočne marketingová. Jednoduchá pravda a správnosť veci sa tu stráca akoby do zabudnutia (Kučera 2004).

Rozvoj našej dediny formovala architektúra ako dôsledok určených metodických postupov a spoločenských zámerov. Vidiek v procese urbanizácie Slovenska tvoril centrálny organizovaný a riadený sídelný systém, ktorý každej obci predpísal jej postavenie a osud budúcnosti. Dediny sa rozdelili z hľadiska rozvoja na strediskové, miestneho významu a zánikové. Dedinám bo predpísaný charakter života. Strediskové obce sa zväčšovali, ostatné demograficky stagnovali. Predpis určoval, v ktorých obciach je možné stavať domy. Tento spoločenský zámer koncentroval kapitál na sústredené budovanie občianskej vybavenosti vo „vyvolených“ obciach. Vidieku bolo určené meniť sa v závislosti na centrálnom usporiadaní. Idea vyrovnávania mesta s dedinou

nadobudla územnoplánovací a architektonický dôsledok pomešťovania. Historicky založené osídlenie s bohatosťou rôznorodostí sídel sa začalo unifikovať podľa schém strediskového systému. Tieto schémy sa dostávali do konfliktu s prirodzeným vývojom osídlenia. Mnohé obce umiestnené na dopravných koridoroch s výhodným funkčným postavením sa nepodriadili vytýčeným schémam. Odkaz minulosti potvrdil, že rozvoj vidieka podľa schém nie je životaschopný.

Strediskové obce s panelákmi v obraze sídla ostali mementom minulej spoločnosti. Racionálnym odkazom tohto plánovania rozvoja vidieka ostáva vzájomná kooperácia vidieckych sídel v aglomeráciách miest. Vidiek s mestami tvoria spoločné priestorovo – funkčné systémy osídlenia, kde si dedina musí zachovať svoj kultúrno-historický odkaz a vlastnú subjektivitu rozhodovania (Šarafín, 2006).

Obnova dediny sa zakladá na rovnocennom postavení každej obce na vidieku. Každá obec má dnes rovnaké právo pre svoju budúcnosť. To reprezentuje samosprávnosť každej obce. Právo samosprávnosti je spojené so zodpovednosťou za osud svojej obce (Šarafín, 2006).

Obnova dediny nastoľuje individuálny prístup architektúry ku každej dedine so spoločným menovateľom pokory ku krajine a úcty k histórii, architektúra pre človeka dediny. Záväzkom výstavby každého domu je zodpovednosť za harmóniu vypestovanú kultúrno-historickým vývojom regiónu (Šarafín, 2006).

Vidiek má svoju vlastnú históriu, predstavuje vidiecku krajinu s rôznorodým typom malých sídel. Vidiek je osobitným prostredím s dominujúcim postavením poľnohospodárstva. Vidiek svojim sociálnym postavením je dedičstvom odkazu zaostalosti dediny od mesta. Vidiek vo svojej sídelnej a regionálnej rôznorodosti je kultúrnou klenotnicou nášho národa. Vidiek je pojmom tradícií. Z historického hľadiska náš vidiek tvoria sídla rôznej veľkosti- od malých miest, mestečiek, pomalé dediny až po osady, lazy a kopanice. Vidiek sa člení na historicky sformované regióny s vlastnými názvami a kultúrnymi osobitosťami zvykoslovia a tvaroslovia. Budúcnosť Európy je spojená so zachovaním kultúrnej identity vidieckych regiónov. Ideálom zjednotenej Európy je zachovanie pestrosti, rôznorodosti a svojráznosti vidieka jednotlivých krajín tohto spoločenstva. Zodpovednosť Slovenska za zachovanie kultúrno-historického odkazu vidieka sa preto zväčšuje. Záchrana kultúrneho dedičstva našich dedín je neodkladná. Nositeľom tejto zodpovednosti je aj architektúra. Konkrétne je to zodpovednosť za symbolický význam tvaroslovia domov a obrazu celej dediny. Architektúra symbolizuje príslušnosť domu k regiónu. Každý región reprezentuje pocit vypestovanej harmónie domu a krajiny. Harmónia prostredia dediny je hlavný problém našej dediny. Pociť harmónie vytvára charakter domov, usporiadanie domov, ulicu s priedomím, strom, trávnik, kvetina. Harmónia nemá len podobu vnímaného a prežívaného dojmu. Harmóniu prostredia tvorí vnútorný súlad človeka a prostredia. Harmóniu prostredia dediny môže vytvoriť architektúra len s naplnením potrieb, túžob a vkusu občanov dediny. Riešenie tohto problému má viac názorných polôh a autorských koncepcií architektúry (Šarafín, 2006).

Diskutovaným je návrat harmónie podľa historického odkazu, malebnosť podľa vzoru starých domov, regionalizmus. Tento názor má svoje opodstatnenie, je to názor na budúcnosť v mene svojej pôvodnosti. Vidiek oprávnené túži po svojom dome, čaká na dedinské domy so znakom nového tisícročia. Architektúra na vidieku je otvorená umeleckej invencii našej doby. Každá dedina sa stáva zvláštnou témou architektúry (Šarafín, 2006).

2.4.5 Idea obnovy dediny a prírody

Obnova dediny sa vyznačuje metodickými krokmi. Prvým metodickým krokom je postup „zdola“ od občana k obci, tu je významným motivačné poslanie odborníkov. Druhý krok charakterizuje stretnutie programov „zdola“ a „zhora“, to je dramatický okamžik, tento postup nemožno obrátiť. Viest dialóg s občanom a celou komunitou dediny je náročnou, ale nevyhnutnou úlohou architekta. Úspech každého návrhu na dedine závisí predovšetkým od názorov jej obyvateľov, dôležitým je umožniť občanom od začiatku zúčastňovať sa plánovacieho procesu, osvojiť si ho a ovplyvniť ho. Pritom vychádzame z tejto podstaty spoločenského vedomia dediny, skúsenosti Európy:

- Dedina je sídelnou formou spoluzitia ľudí, pozostávajúca z dohovorov, zmlúv, rodinných vzťahov, priateľstiev a nepriateľstiev.
- Sociálne vzťahy na vidieku sú prirodzene veľmi úzke a ovplyvňujú plánovanie a jeho realizáciu viac než normy a právne predpisy.
- Na všetkých dedinách nebudú stavebné úrady, ktoré budú viesť plánovanie.

- Rozvojové možnosti dediny nie sú viac a nie sú menej než to, čo chcú jej občania.

- Obyvatel' dediny musí opatrenia vychádzajúce z plánu sám uskutočniť

Z týchto dôvodov je dôležité, aby obyvateľ obce plánu rozumel a postavil sa na čelo jeho realizácie. (Šarafín, 2006)

Návrh obnovy nie je len odborný plánovací proces. Vidíme v ňom sociálno-organizátorskú úlohu, v ktorej sú pre úspech návrhu rozhodujúci ľudia, ich želania a možnosti a nie „cudzí“ expertízy a abstraktné právne normy. Dedina je vždy tým, čím sú jej obyvatelia. Ich účasť v procese plánovania sa však nedá vynútiť. Dá sa len postupne budovať a robiť pre nich zaujímavou. Dôležité je dostať sa do dialógu s občanom obce a tým odstrániť nedôveru, ktorá brzdí spoluprácu architekta s občanmi. Samozrejme nie je možné spolupracovať s úplne všetkými občanmi obce (Šarafín, 2006).

Zvykli sme si žiť na úkor prírody, nerozmýšľať nad jej životom, nezaoberať sa hranicami jej síl, brániť sa vplyvu civilizácie. Príroda na vidieku sa stala samozrejmosťou, cit či spolicítenie s prírodou zoslabli. Kameň, rastlina, kvietok, strom, či potok nie sú tak blízko k srdcu človeka, ako by si to príroda zaslúžila. Vidiek je miestom chránených prírodných rezervácií a národných jarkov. Dedina a mestečko sú povolané stať sa ich strážcami. Vidiek, to je v prvom rade príroda vždy charakterizovaná osobitosťou svojho obrazu, tvárou svojej krajiny, lesov a strání, polí a lúk, potokov a mokradí. Krajinu dotvárajú a stále viac ovládajú ľudské sídla, práve dedina je jej podriadenou súčasťou. Dedine je preto určené vyznačovať sa pokorou k prírode, nevystavovať sa, nepovyšovať sa, neublížovať a chrániť. Úlohou rozvoja dedín je prispôbovať svoje požiadavky ekologickej stabilite krajiny (Šarafín, 2006).

Zodpovednosť dediny za prírodu je široká, začína prácou na pôde, vidiek je miestom chleba, tu žije človek Zeme, vidiek je domom poľnohospodárstva, človek múdrou formou a mierou poľnohospodárstva chráni, udržuje a zveľaďuje prírodu, je jej záhradníkom. Vidiek je zárukou trvalo udržateľného stavu našej prírody. Domáce poľnohospodárstvo s chovom domácich zvierat: je toho prostriedkom. Ostáva na plánovaní a architektúre dať tejto ľudsky prospešnej činnosti najvhodnejšiu organizáciu spolupôsobenia s ďalšími nárokmi moderného života vidieka. Vidiek je miestom výroby potravín, je miestom lesného a vodného hospodárstva. Rozvoju každej dediny je určené zaujať k tomuto poslaniu vidieka svoje ekologické stanovisko. Rozhodujúcou je sila ľudského citu k prírode (Šarafín, 2006).

Vnútorý vzťah človeka k prírode je orientáciou vkusu a názoru na obnovu dediny. Tvár dediny je toho nositeľom a dôkazom. Dedinu v tomto zmysle charakterizuje všadeprítomný kvietok v udržiavanom jarku pozdĺž cesty. Tvár dediny charakterizuje jej ponorenie medzi koruny stromov. Prirodzenú zeleň, v dnešnej dedine plnej civilizačných dôsledkov, rozmnožujú kvetináče, kvetináče znižujú pomer asfaltu a betónu v prospech prírody. Kvetináče sú prostriedkom kultivácie dopravných priestorov, kultivujú zachmúrenú, či chladnú tvár domov. Architektonická obnova je znamením zápasu vidieka znovu vynikáť spolupatričnosťou s krajinou, dedina znovu miestom života v objatí prírody. Vnútorý vzťah človeka k prírode je zárukou starostlivosti o každý kúsok zeme, či na svojom, či na spoločnom (Šarafín, 2006).

2.4.6 Program obnovy dediny

Obnovou vidieka sa rozumie otvorený, dynamický, vývojový proces, v rámci ktorého samospráva a občania dediny za pomoci štátu a odborníkov plánujú, projektujú a realizujú také aktivity, ktoré spejú k zlepšeniu a skrášleniu životného prostredia, s cieľom trvalého zvýšenia štandardu života na dedine, zároveň so zachovaním jeho špecifik (Floriš, Chňapek 1999).

Program obnovy dediny sa u nás reálne vyvíja od roku 1997. Ide o štátnu podporu na isté aktivity na základe partnerského charakteru, čo znamená, že obce sa na programe obnovy finančne spolupodieľajú.

Najvýznamnejšie verejné investície sú na komunikácie a inžinierske siete. Predmetom zvýšeného záujmu sú rozsiahlejšie zásahy do zelene, snahy o nové výsadby na nevyužívaných plochách, a to aj vo voľnej krajine. Najväčším problémom sú aj tu financie a tak sa aj tento program stáva masovou akciou a získanie dotácie je čím ďalej tým zložitejšie.

Náš program obnovy dediny je založený na iniciatíve obcí, zameranej na udržanie a obnovu miestnych kultúrnych tradícií, na rozvoj miestneho hospodárstva, na zachovanie svojského obrazu obcí, charakteristického a špecifického rázu výstavby a spojenie s krajinou, na zlepšenie občianskej vybavenosti, na úpravu verejných priestranstiev, na zlepšenie technickej infraštruktúry obcí a na udržanie a účelné využitie poľnohospodárskej krajiny. Do programu môžu byť zahrnuté kultúrne a spoločenské akcie, výstavy, spolková, výchovná, osvetová, vedeckovýskumná činnosť pre vidiek, akcie pre rozvoj rôznych foriem poľnohospodárskej činnosti, pre rozvoj miestneho priemyslu a spracovanie produktov, obnova remesiel, rozšírenie aktívneho cestovného ruchu, akcie na

zachovanie či obnovu pôvodnej dedinskej výstavby (okrem iného aj technických pamiatok, drobnej architektúry), akcie pre zachovanie či úpravu komunikácií, plôch zelene, vodných plôch, cenných prírodných útvarov, akcie na zlepšenie zásobovania pitnou vodou a odkanalizovania obcí, na zber a likvidáciu odpadov. Súčasťou programu sú tiež pozemkové úpravy, vybudovanie lokálnych systémov ekologickej stability, obnova prestupnosti krajiny, dotvorenie krajiny vegetačnými prvkami a tvorba odpočinkových (rekreačných) miest.

Napriek všetkým pozitívnym tendenciám a podpore rozvoja vidieka sa nezdá reálne, že by sa mohla regenerovať a „doobývať“ celá naša vidiecka sídelná štruktúra. Prognostické štúdie predpokladajú spomalenie tempa odchodu vidieckeho obyvateľstva do miest. Intenzita tohto javu môže byť ovplyvnená:

- poklesom zamestnanosti v priemysle (reštrukturalizácia výroby)
- vznikom malých a stredných podnikov mimo miest
- znížením objemu hromadnej bytovej výstavby v mestách, zdraženie bytov
- skvalitnením obytného prostredia na dedine, zlepšenie služieb a vybavenosti v prijateľnom dosahu
- zlepšením sociálnej starostlivosti (Feriancová, 2005).

2.4.7 Program rozvoja vidieka SR 2007 - 2013

Politika rozvoja vidieka ako súčasť Spoločnej poľnohospodárskej politiky Európskej únie slúži na dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja vidieka.

CIELE A PRIORITY

Rozvoj vidieka podporujú krajiny Európskeho spoločenstva v rokoch 2007 – 2013 z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV), čím sledujú tieto ciele:

- zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva,
- zlepšenie stavu životného prostredia a krajiny,
- skvalitnenie života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva.

Programovým dokumentom na čerpanie finančných prostriedkov z EPFRV je program rozvoja vidieka.

Medzi priority Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 patrí podpora modernizácie, inovácie a efektivity poľnohospodárskych, potravinárskych a lesníckych podnikov, udržanie a ochrana environmentálnych hodnôt krajiny, uchovanie kultúrneho dedičstva, vytváranie pracovných príležitostí, zvyšovanie odbornosti vidieckeho obyvateľstva a zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach.

Na zlepšenie životného prostredia a krajiny je potrebné zabrániť znečisteniu vôd a degradácii pôdy vhodnými postupmi hospodárenia a preventívnymi opatreniami pre zlepšenie ekologickej stability krajiny, zamedzenie úbytku stanovišť voľne žijúcich živočíchov a rastlín a vzácných biotopov.

Na zlepšenie kvality života na vidieku a udržanie osídlenia vidieka slúži podpora vytvárania pracovných príležitostí, diverzifikácia hospodárskych činností ako aj obnova a rozvoj infraštruktúry obcí.

OBLASTI PODPORY

Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 vymedzuje na území Slovenskej republiky regióny, ktoré patria do cieľa Konvergencia. Ide o regióny: Západné Slovensko (Nitriansky, Trenčiansky a Trnavský kraj), Stredné Slovensko (Banskobystrický a Žilinský kraj) a Východné Slovensko (Košický a Prešovský kraj). Bratislavský kraj je podporovaný v rámci ostatných oblastí. Na Bratislavský kraj sa nevzťahujú opatrenia 3.4.1 Základné služby pre vidiecke obyvateľstvo a 3.4.2 Obnova a rozvoj obcí, občianskej vybavenosti a služieb. Nevzťahuje sa naň ani opatrenie 3.1 Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam, v rámci ktorého sú v zmysle schémy štátnej pomoci podporované okresy Bratislava II, III, IV, Malacky, Senec, Čunovo, Jarovce a Rusovce.

Rozdiel podpory činností v oblastiach konvergenčného cieľa a v ostatných oblastiach spočíva v odlišnom podiele financovania oprávnených výdavkov z verejných zdrojov.

NA REALIZÁCIU CIEĽOV PROGRAMU ROZVOJA VIDIEKA SR 2007 – 2013 SLUŽIA OSI A OPATRENIA:

OS 1 ZVÝŠENIE KONKURENCIESCHOPNOSTI SEKTORA POĽNOHOSPODÁRSTVA A LESNÉHO HOSPODÁRSTVA

- Opatrenie 1.1 Modernizácia fariem
- Opatrenie 1.2 Pridávanie hodnoty do poľnohospodárskych produktov a produktov lesného hospodárstva
- Opatrenie 1.3 Infraštruktúra týkajúca sa rozvoja a adaptácie poľnohospodárstva a lesného hospodárstva
- Opatrenie 1.4 Zvýšenie hospodárskej hodnoty lesov
- Opatrenie 1.5 Odbytové organizácie výrobcov
- Opatrenie 1.6 Odborné vzdelávanie a informačné aktivity
- Opatrenie 1.7 Využívanie poradenských služieb

OS 2 ZLEPŠENIE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA A KRAJINY

- Opatrenie 5.3.2.1. Platby za znevýhodnené prírodné podmienky v horských oblastiach a platby v ostatných znevýhodnených oblastiach
- Opatrenie 5.3.2.1.2 Platby v rámci sústavy Natura 2000 a platby súvisiace so smernicou 2000/608/ES
- Opatrenie 5.3.2.1.3 Agroenvironmentálne platby
- Opatrenie 5.3.2.1.4 Platby za životné podmienky zvierat
- Opatrenie 5.3.2.2.1 Prvé zalesnenie poľnohospodárskej pôdy
- Opatrenie 5.3.2.2.2 Platby v rámci sústavy Natura 2000 – lesná pôda
- Opatrenie 5.3.2.2.3 Lesnícko-environmentálne platby
- Opatrenie 5.3.2.2.4 Obnova potenciálu lesného hospodárstva a zavedenie preventívnych opatrení

OS 3 KVALITA ŽIVOTA VO VIDIECKYCH OBLASTIACH A DIVERZIFIKÁCIA VIDIECKEHO HOSPODÁRSTVA

- Opatrenie 3.1 Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam
- Opatrenie 3.2 Podpora činností v oblasti vidieckeho cestovného ruchu
- Opatrenie 3.3 Vzdelávanie a informovanie
- Opatrenie 3.4.1 Základné služby pre vidiecke obyvateľstvo
- Opatrenie 3.4.2 Obnova a rozvoj obcí, občianskej vybavenosti a služieb
- Opatrenie 3.5 Získavanie zručností, oživovanie a vykonávanie integrovaných stratégií rozvoja územia

OS 4 LEADER

- Opatrenie 4.1 Implementácia integrovaných stratégií rozvoja územia
- Opatrenie 4.2 Vykonávanie projektov spolupráce
- Opatrenie 4.3 Chod miestnej akčnej skupiny (<http://www.apa.sk> [cit. 2010-04-23]).

3. CIEĽ PRÁCE

Cieľom diplomovej práce je - analýza súčasného stavu vybraných priestorov v obci Drienica,

- zhodnotenie stavu zelene a funkčných priestorov,
- návrh riešenia vybraných priestorov.

Pri riešení problému sa zohľadnia prírodné podmienky obce, ako aj projekty súvisiace s riešeným územím, určí sa vhodné využitie a začlenenie vybraných častí do okolitej krajiny so zachovaním charakteru obce.

Zeleň verejných priestranstiev v sídlach má svoj význam a funkciu. Je to priestor, ktorý je navštevovaný miestnymi obyvateľmi a návštevníkmi, a je potrebné aby táto časť plnila vhodné reprezentačno-rekreačné prostredie pre všetkých. Riešené plochy sú vstupnou časťou obce, situované pozdĺž hlavnej miestnej komunikácii, cesty III. triedy. Zeleň v tomto prípade tvorí sprievodnú líniu pozdĺž potoka, ktorý obcou preteká a zároveň plní funkciu verejnej zelene. Riešené priestory tvoria prístup do strediska cestovného ruchu Drienica- Lysá, ktoré sa nachádza za obcou, a okrem atraktívnych prírodných predpokladov ponúka priestor pre celoročnú rekreáciu. Výber a aktuálnosť problému vychádzajú z osobného kontaktu s priestorom a nutnosť jeho riešenia.

4. MATERIÁL A METODIKA

4.1 Materiál

Materiály k diplomovej práci sme vyžiadali na obecnom úrade, vyhľadali na internete, čerpali v dostupnej literatúre a získali pri terénnom prieskume vybraných lokalít.

4.1.1 Popis obce a základné geografické údaje

Obec Drienica leží pod južnými svahmi Čergovského pohoria, v hornej časti potoka, 4 km severne od Sabinova. Stred obce sa nachádza v nadmorskej výške 445m. Výškové rozpätie chotára sa pohybuje od 375 do 1068 m. Chotár leží na rozčlenenej nižšej vrchovine centrálno-karpatského flyšu. Prevládajú hnedé lesné, hlinito ílovité, kamenisté a kyslé pôdy. Územie obce je vymedzené jeho katastrálnymi hranicami a rozlohou patrí chotár obce medzi stredne veľké. Takto vymedzené územie má rozlohu 1021 ha, z toho pripadá 137 ha na ornú pôdu, 807 ha na lesy, horské lúky a pasienky a 77ha má intravilán obce.

Administratívne je obec začlenená do okresu Sabinov, Prešovský samosprávny kraj. Historicky vždy patrila do Šarišskej, v novoveku do Šariško-Zemplínskej župy.

Komunikácia v hornej časti obce plynulo prechádza do rekreačno-športového strediska areálu Drienica- Lysá hora (Ernst, 2002).

4.1.2 Insignie obce Drienica

Obrázok č.1 Erb obce

Obrázokč.2 Vlajka obce

Obrázokč.3 Pečať obce

Erb obce tvorí modrý štít s centrálne umiestneným zlatým gréckym tlapovitým krížom, ovenčeným dvoma dolu so zlatou stuhou zviazanými striebornými vetvičkami striedavých listov.

Vlajka obce pozostáva zo siedmich pozdĺžnych pruhov vo farbách žltej 1/9, bielej 1/9, modrej 2/9, žltej 1/9, bielej 2/9, modrej 1/9 a žltej 1/9. Vlajka má pomer strán 2:3 a ukončená je tromi cípmi, t.j. dvoma zástrihmi, siahajúcimi do tretiny jej listu.

Pečať obce je okrúhla, uprostred so symbolom obce a kruhopolisom OBEC DRIENICA (<http://www.drienica.sk> [cit. 2008-05-06]).

Východiskom pre symboly obce je najstaršie známe pečatidlo z prvej polovice 19. storočia, ktorého atramentový odtlačok sa zachoval v operátoroch prvého katastrálneho mapovania Slovenska v 2. polovici 19. storočia. Grécky kríž vo vavrínových ratolestiach demonštruje náboženskú príslušnosť miestnej rozhodujúcej časti obecnej pospolitosti ku gréckokatolíckemu vierovyznaniu, symbolizuje náboženské tradície obce. Symboly obce Drienica sú zapísané v Heraldickom registri Slovenskej republiky pod signatúrou D-123/2001 (Ernst, 2002).

4.1.3 História obce

Pôvod jej obyvateľov sa napriek písomným dokumentom z rokov 1332-1335, 1343, 1391 a ďalších už nedajú celkom jednoznačne určiť. Dedina Šoma vznikla na pôvodnej zemi Jakubovany. Prvá písomná správa o Šome pochádza však z roku 1343, a to v súvislosti s dohodou medzi zemanmi Petrom zo Svinnej a Ladislavom z Méry, podľa ktorej bol Ladislav povinný do roka sa zo Šomy odsťahovať. Z obsahu listiny je zrejmé, že v Šome mal Ladislav kúriu, že obec už musela existovať aspoň dve - tri desaťročia. Šoma v priebehu stáročí prešla skutočne

pozoruhodným, ale i rozporuplným vývojom. Pri daňovom súpise v r.1427 mala obec 34 port (usadlostí) – patrila medzi veľké dediny. (Priemer v Šarišskej stolici bol 22,25 porty na dedinu.) v r. 1567 mala už len 13 port (do 90 obyvateľov), čo je prakticky tretina stavu z r. 1427. V dôsledku toho v 2. polovici 16. storočia dochádza ku prílevu obyvateľstva jednak zo slovenského zázemia, ale predovšetkým z Haliča. V r. 1600 mala už obec obývaných 21 poddanských usadlostí (do 150 obyvateľov). V r. 1787 mala Šoma 56 domov a 337 obyvateľov, v r. 1828 62 domov a 475 obyvateľov. V 18. a 19. storočí sa v obci a na okolí rozvíja chov oviec (Ernst, 2002).

Z obce na rôznych bojiskách bojovalo 130 mužov. Manželky a rodičia dostávali za nich “náhradu” 80 halierov denne. Ukončenie 1. Svetovej vojny však nezmenilo koniec útrap. Po svätodušných sviatkoch r. 1919 v stredu, ako píše kronikár, “sa boľševická armáda dostala až k Sabinovu a do obce Šoma”. Všetko sa rekvirovalo, platilo sa “bielymi peniazmi”. Nevyučovalo sa, neúradovalo, konali sa samí mítingy, manifestácie pracujúceho ľudu. Fungoval miestny soviet /Štefan Timura, Juraj Štefančík, Andrej Hudák/. 16. júna 1919 Maďarská červená armáda pred svojím ústupom do Sabinova bez akéhokoľvek varovania a bez zjavnej príčiny začala v skorých ranných hodinách z pancierového vlaku z Orkucian ostreľovať obec. Na Šomu padlo 28 granátov. Blíži sa koniec vojny. Už 7. Decembra 1944 všetkým okresným náčelníkom Šarišsko- Zemplínskej župy boli vydané pokyny na dobrovoľnú evakuáciu. Evakuácia sa mala uskutočniť po dohode s nemeckým vojenským veliteľstvom. Nemci však pod trestom smrti nariadili povinnú evakuáciu všetkých mužov do 60 rokov. Dňa 14. Februára 1945 po ťažkých stratách pri Liptovskom sv. Mikuláši bola vyhlásená mobilizácia. Vďačný rodáci si uctili pamiatku martýrov. Pred miestnym chrámom postavili pamätník – Kríž obetiam 1. a 2. Svetovej vojny. Začína mierový život so všetkými peripetiami – výhrami a prehrami – tých čias.

12. februára 1945 bola v obci založená organizácia Komunistickej strany Slovenska. Všade vládlo nadšenie. Aktivizovali sa spoločenské organizácie, nacvičovali sa divadelné predstavenia. Viera v lepšiu budúcnosť, idea slovanskej vzájomnosti, bratstva, nadšenie z oslobodenia vyústili v obci, žiaľ, až do popretia svojej národnej identity. 12. Marca 1945 na zhromaždení občanov bola v obci jednomyselne ustanovená Štátna ruská ľudová škola. Začiatkom júla 1945 bol v obci založený “ Sojuz molodež Karpat” (Ernst, 2002).

Vo voľbách, ktoré sa konali 30. mája 1948, ako píše dobový kronikár, všetci boli za gottwaldovské vedenie. Obec Drienica sa zaradila medzi tzv. vlastenecké obce. V tejto atmosfére sa rozbehla intenzívna hospodárska výstavba. Súčasťou regulácie bola aj výstavba priehrady na hornom konci obce. Priehrada do polovice deväťdesiatych rokov bola funkčná. Dokázala ochrániť obec pred privalovými vodami. Dnes je zanesená. V lese nad obcou bol otvorený kameňolom, ktorý dodával materiál na stavby. V roku 1948 sa začalo s elektrifikáciou /ukončená r. 1949/. Vo februári 1953 sa otvorilo autobusové spojenie s mestom. V septembri 1953 bol do obce zavedený telefón. /Jediný aparát bol v predajni Jednoty, neskôr preložený na MNV. Životná úroveň rástla. Podstatná časť príjmov sa investovala do individuálnej bytovej výstavby. Menila sa tvár obce. Verejná výstavba v obci v 2. polovici päťdesiatych rokov stagnuje (Ernst, 2002).

Príjemné osvieženie predstavujú len krúžky ľudovej umeleckej tvorivosti so svojimi vystúpeniami na prvom Festivale piesní a tancov ukrajinských pracujúcich v r. 1955, divadelný krúžok so svojimi inscenáciami v rokoch 1953, 1954, 1958, estrádne večierky Dožinkové slávnosti v r. 1969 a niektoré ďalšie. Sú skôr prejavom iniciatívy, ambicióznosti jednotlivcov ako sily a schopností politického systému. Obrodný proces sa do života obce zapísal zlatými písmenami. Obnovila sa činnosť gréckokatolíckej cirkvi. V r. 1972 sa začínajú prípravné práce na najvýznamnejšej stavbe v povojnovej ére obce, na výstavbe jej kultúrneho stánku. Aktivizuje sa skutočne celá obec. Počty brigádnických hodín sa rátajú na desaťtisíce. Na otvorení kultúrneho domu dňa 12. októbra 1975 so slávnostným programom vystúpil PULS z Prešova. V r. 1960 – 1963 sa začalo tiež s výstavbou pionierskeho rekreačného strediska (teraz Škola v prírode).

Ak hodnotíme sedemdesiate a osemdesiate roky ako celok, musíme konštatovať, že i napriek viacerým svetlým výnimkám iniciatívy a štatistickým ukazovateľom výstavby predsa len toto obdobie, tzv. obdobie normalizácie, i v podmienkach obce je možné charakterizovať ako obdobie tvrdej disciplíny a formalizmu.

V deväťdesiatych rokoch je obec svedkom rozsiahlej investičnej výstavby, ale i mnohých drobnejších aktivít občanov, zameraných na skvalitnenie ich životného prostredia. Lysá hora sú zárukou ďalšieho napredovania obce, nadväzujúcej na svoju bohatú históriu a tradície (Ernst, 2002).

4.1.4 Kultúrno- spoločenský život obce

Prakticky až do novoveku sa kultúrno-spoločenské potreby obyvateľov napĺňali iba v rámci cirkvi, prípadne miestnej gréckokatolíckej ľudovej školy. V medzivojnovom období osvetu začala šíriť Poľnohospodárska škola v blízkych Orkucanoch. Organizovala tzv. ľudovýchovné prednášky. Za vojnovy SR osвета smerovala k národnému a kultúrnemu prebudeniu sa Slovákov. V roku 1946 vznikla Miestna osvetová rada. Osvetová beseda nacvičila niekoľko predstavení, zúčastnila sa prvého Festivalu piesní a tancov ukrajinských pracujúcich, divadelný krúžok nacvičil niekoľko hier. Zo šesťdesiatych rokov ostávajú nezabudnuteľné estrádne večery či divadelné inscenácie. Organizovali sa zájazdy, súťaže, prednášky, stretnutia, premietali sa filmy.

Za rok 1965 získal Oskara pre najlepšiu neanglicky hovorenú film *Obchod na korze*. Čo má tento film spoločné s obcou Drienica? Dost' veľa. Film sa natáčal v exteriéroch neďalekého mesta Sabinov a občanom sa naskytla jedinečná príležitosť aktívne sa zúčastniť tohto natáčania v rôznych úlohách určených komparzu. A tak máme dnes možnosť v tomto filmovom diele spoznať množstvo prevažne žien z obce. Jedinečnými sú scény z obchodu, v ktorých vystupujú len ženy z obce. Zúčastnili sa aj natáčania interiérov v Barandovských štúdiách v Prahe.

V sedemdesiatych rokoch vnútorná aktivita osvetovej besedy oslabla, opätovne sa aktivizuje po otvorení kultúrneho domu v roku 1975. Aktívna je najmä v osemdesiatych rokoch (pásma Čepčenie, Priadky, Ľudová svadba, Bielenie ľanu prezentovali v rámci prehliadok *Krása života*). Miestna organizácia Slovenského zväzu žien nacvičila niekoľko pásiem (Pobutove písní, Čepčenie nevesty- umyvanka nevesty, Svadba), ktoré boli odvysielané v rozhlase, a vystúpili s nimi na Prešovskom kultúrnom lete.

Začiatkom deväťdesiatych rokov úspešný trend pokračuje. V posledných rokoch (od roku 1999) sa v obci zaviedli stretnutia s občanmi nad 70.rokov pod názvom *Úcta k starším*, deti miestnej základnej a materskej školy nacvičujú programy k rôznym príležitostiam, vznikla nová skupina Drienka.

4.1.5 Prírodné podmienky

Územie obce je vymedzené jeho katastrálnymi hranicami. Takto vymedzené územie má rozlohu 1022 ha. Podrobne riešené územie je vymedzené hranicami zastavaného územia obce. Špecifickým prvkom riešeného územia je rekreačný priestor Drienica – Lysá a živelne využívaná vodná nádrž Jakubovany, ktorej časť je v katastrálnom území Drienica (<http://www.drienica.sk> [cit. 2008-05-06]).

4.1.5.1 Geologické pomery

Z hľadiska typov reliéfu prevláda eróznodenuďačný reliéf typický hornatiny s hlbokými dolinami bez nivy a reliéf eróznodakumulačný, ktorý je charakteristický pre pahorkatiny a podvrchoviny s občasným výskytom bradlových tvrdošov. Územie je z hľadiska prírodných krajinných typov začlenené:

- Mierne teplá kotlinová kotliná s ilimerizovanými pôdami a dubohrabinou.
- Mierne chladná kotlinová krajina s ilimerizovanými až hnedými pôdami nasýtenými a dubohrabovou až dubovou bučinou.
- Chladné hornatiny s hnedými pôdami nasýtenými a zmiešanými až ihličnatými lesmi.

Územie má monotónnu geologickú stavbu, typickú pre eocén. Východnú polovicu katastrálneho územia budujú flyšové vývoje s premenlivým podielom ílovcov, slienovcov a pieskovcov vo vnútrokarpatskom paleogéne s pestrými ílovcami. Západná časť katastra je vystavané paleogénnymi flyšovými vývoji zlepcov, pieskovcov a ílovcov, ktoré sú typické pre bradlové pásmo východného Slovenska.

Neogén severnej časti Košickej kotliny, kde sa územie obce nachádza je charakterizované medzizrnovou priepustnosťou. Kvantitatívna charakteristika prietochnosti a hydrogeologická produktivita v rámci územia obce je mierna ($T = 1.10^{-4} - 1.10^{-3} \text{ m}^2 \cdot \text{s}^{-1}$). S priemerným ročným špecifickým odtokom $10 \text{ l} \cdot \text{s}^{-1} \cdot \text{km}^{-2}$.

4.1.5.2 Hydrologické pomery

Hydrogeologické pomery územia sú určované charakterom geologickej stavby, klimatických pomerov a hydrogeologických podmienok. Kvartérne sedimenty obsahujú priaznivé polohy štrkopieskov a štrkov. Z týchto súvrství sú známe pramene artézskych vôd. Tieto pramene sú však málo výdatné (<http://www.drienica.sk> [cit. 2008-05-06]).

4.1.5.3 Pedologické pomery

Pôdotvorný substrát tvoria fluviálne sedimenty stredných terás, plošinové a stránové sedimenty polygénneho pôvodu, ktorý je minerálne chudobný, čomu zodpovedá i kvalita pôd. Pôdy pod lesným krytom vznikli na nesúvislých plytkých stránových a podstránových sedimentoch na masívnych stratovulkanických útvaroch (<http://www.drienica.sk> [cit. 2008-05-06]).

4.1.5.4 Klimatické pomery

Tab. 1 Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu za vegetačné obdobie / klimatická stanica Sabinov /

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Rok	IV-IX
-4,1	-1,9	2,3	8,3	13,2	16,7	17,9	17,2	13,2	7,9	3,0	-1,6	7,7	14,4

Zdroj: Hydrometeorologický ústav Slovenskej republiky

Tab. 2 Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu za vegetačné obdobie – Prešov

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Rok	IV-IX
-3,7	-1,5	2,7	8,7	13,6	17,3	18,6	17,8	13,8	8,6	3,5	-1,3	8,2	15,0

Zdroj: Hydrometeorologický ústav Slovenskej republiky

Tab. 3 Priemerné mesačné, ročné úhrny a úhrny letného polroku zrážok v mm.- Sabinov

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Rok	IV-IX
26	22	25	41	67	93	92	76	47	40	40	31	599	416

Zdroj: Hydrometeorologický ústav Slovenskej republiky

Tab.4 Priemerná častnosť vetra v roku / v % všetkých pozorovaní) – Prešov

S	SV	V	JV	J	JZ	Z	SZ	Bezvetrie
22,8	13,2	1,6	9,6	19,2	4,2	1,7	17,8	16,7

Zdroj: Hydrometeorologický ústav Slovenskej republiky

Klimatické pomery sú výrazne ovplyvňované členitosťou územia, výškovou zonálnosťou a orientáciou voči svetovým stranám. Podľa Kurpelovej ide o oblasť s neskorým začiatkom vegetácie, kde prvé kvitnutie jablone je najskôr 15. 5. a lípy malolistej 10. 6. Siatie raží je v období od 10.9. do 15.9. Z hľadiska agroklimatického členenia ide o typ mierne teplej až chladnej klímy stráni, subtyp ovsenno-ražno-zemiaková mierne teplej až chladnej klímy stráni.

V súlade s vypracovaným variantom sústavy agroklimatických regiónov CSSR bolo riešené územie začlenené do 3 agroklimatických oblastí a 7 agroklimatických regiónov.

Patrí do oblasti chladnej, podoblasti mierne chladnej s teplotou v júli 12 až 16°C. Zrážkový úhrn v roku prevyšuje 800 mm. V záujmovom území sa priemerná ročná teplota vzduchu (podľa nadmorskej výšky a expozície) pohybuje v rozmedzí 5–6°C, vo vegetačnom období 12–13°C. Priemerný ročný úhrn zrážok je podmienený nadmorskou výškou, záveterným efektom Lysej. Pohybuje sa v intervale 700–900 mm, vo vegetačnom období 450–600 mm.

Klimaticky nadväzuje na chladnú oblasť Čergova, vrcholové polohy zhruba od nadmorskej výšky 800 m.n.m. Nižšie polohy spadajú do oblasti mierne teplej, mierne vlhkej až vlhkej, vrchovinovej.

Oteplenie nižších polôh podmieňuje susediaca dolina Torusy (<http://www.drienica.sk> [cit. 2008-05-06]).

Tab. 5 Sústava agroklimatických regiónov

Agroklimatická		Regióny podľa sústavy pôdnoekologických jednotiek			TS 10°C	zrážky (mm)
oblasť	podoblasť	kód	MT	charakteristika		
Mierne teplá	mierne teplá, mierne vlhká	07	MT	mierne chladný, mierne vlhký	2500-2200	750-850
	mierne chladná, mierne vlhká	08	MCH	mierne chladný, mierne vlhký	2200-2000	850-980

Zdroj: Agroklimatické regióny ČSSR (Džatko, Mašát, Cambel, 1989)

V súlade s vypracovanou sústavou agroklimatických regiónov bolo záujmové územie začlenené do agroklimatickej oblasti pomerne teplej a mierne teplej s agroklimatickými regiónmi 7 a 8. Podľa Walterovho klimogramu v časovom rade 30 rokov nedochádza v tejto oblasti k nedostatku zrážok. Kritické suché obdobie sa tu nevyskytuje. Ilen v niektorých výnimočných rokoch môže nastať výskyt suchšej jesene.

4.1.5.5 Flóra

Lesné spoločenstva tvoria primárny a najdôležitejší prvok prírodných hodnôt v riešenom území. Lesné spoločenstvá, ktorých porastová skladba sa blíži prirodzenej potenciálnej vegetácii sa nachádzajú vo všetkých komplexoch lesov katastrálneho územia. Zároveň sa tu nachádzajú lesné biotopy európskeho významu a biotopy národného významu.

Biotopy európskeho významu:

- Ls4 lipovo javorové sutinové lesy (9180), prioritný biotop európskeho významu
- Ls5.1 bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130)
- Ls5.3 javorovo-bukové horské lesy (9140)
- Ls2.31, Ls2.33 dubovo-hrabové lesy lipové (9170,9410).

Biotopy národného významu: -Ls2.1 dubovo-hrabové lesy karpatské -Ls3.51 sucho a kyslomilné dubové lesy.

Lesný pôdny fond je v katastrálnom území zastúpený na 605,01 ha. Vytvára súvislý komplex lesov v celku Čergov. Vekové rozvrstvenie je rovnomerné s priemerným vekom cca 60 rokov. V lesoch ochranných prevažujú porasty s priemerným vekom okolo 100 rokov. Katastrálne územie podľa geomorfologického členenia Slovenska vrátane lesných porastov patrí do lesnej oblasti 41 - Východné Beskydy, podoblasti 41 Aa - Čergov. Lesy v katastrálnom území sú zaradené do kategórie lesov hospodárskych, ochranných a lesov osobitného určenia. V rámci kategórie lesov osobitného určenia sú zaradené porasty poškodené imisným spádom podľa zákona platného v roku schvaľovania LMP. Lesný hospodársky plán na lesnom hospodárskom celku Sabinov, kde patrí aj katastrálne územie obce Drienica nadobúda platnosť v roku 2004 a platí do roku 2013. Stanovištné a klimatické pomery tu podmienili vznik spoločenstiev s hospodárskymi súbormi lesných typov (HSLT 202, 208,310,311,411,431,511,516 v kategórii hospodárskych lesov a HSLT 417,518,596,618 v kategórii lesov ochranných).

V katastrálnom území sa nachádzajú aj rôzne formy nelesnej stromovej a krovitej vegetácie:

- nelesná stromová a krovitá vegetácia kompaktného tvaru, svojím charakterom blízka okolitému lesnému porastu,
- líniová nelesná stromová a krovitá vegetácia je pozorovaná v alúviu Drienického potoka a jeho prítokov,
- rozptýlená nelesná stromová a krovitá vegetácia na trvalých trávnych porastoch sa nachádza v malom zastúpení v strednej a južnej časti k.ú. na stranách na tektonických poruchách.

Lúčne spoločenstva, ktoré sú vedené ako travinno-bylinné biotopy európskeho významu. Ide o biotopy, ktorých diverzita druhového zloženia je veľmi pestrá a typická pre konkrétny geologický, geomorfologický a pedologický potenciál. Podľa údajov ŠOP SR sú v katastrálnom území Drienica evidované tieto biotopy európskeho významu:

- Lk1 nížinné a podhorské kosné lúky (6510)
- Tr8 kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (6230).

4.1.5.6 Fauna

Živočíšstvo vyskytujúce sa v širšom okolí posudzovanej lokality je viazané na viacero druhov biotopov, ktoré sa navzájom prelínajú. Je to intravilán obce s ľudskými obydliami, lesné biotopy, biotopy vodných tokov ako aj voľná krajina.

Zoogeografické členenie

Podľa zoogeografického členenia Slovenska (Čepelák, 1980) patrí posudzované územie do oblasti Západné Karpaty, vonkajší obvod, beskydský okrsk východný.

Celkovo sa v širšom území odhaduje výskyt asi 350 druhov stavovcov. Najpočetnejšia je trieda vtákov, ktorá je zastúpená vo všetkých tu vyskytujúcich sa typoch biotopov. Vyskytuje sa tu orol skalný (*Aquila chrysaetos*), bocian čierny (*Ciconia nigra*), orol kriklavý (*Aquila pomarina*), včelár lesný (*Pernis apivorus*), myšiak lesný (*Buteo buteo*), jastrab lesný (*Accipiter gentilis*), jastrab krahulec (*Accipiter nisus*), výr skalný (*Bubo bubo*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), sova lesná (*Strix aluco*).

Z druhov viazaných na biotopy vodných tokov sa tu vyskytuje rybárik riečny (*Alcedo atthis*), vodnár potočný (*Cinclus cinclus*), trasochvost horský (*Motacilla cinerea*).

Z ostatných tu žijúcich druhov vtákov možno spomenúť orešnicu perlavú (*Nucifraga caryocatactes*), d'atfa Čierneho (*Dryocopus martius*), d'atra veľkého (*Dendrocopos major*), dudka chochlatého (*Upupa epops*), krkavca Čierneho (*Corvus corax*) a í.

Medzi zástupcov reprezentujúcich veľké mäsožravé šelmy patri napr. vlk dravý (*Canis lupus*) a rys ostrovid (*Lynx lynx*). Vo vyšších polohách pohoria Čergov sa vyskytuje aj medveď hnedý (*Ursus arctos*). Z malých masožravcov tu žijú jazvec lesný (*Meles meles*), kuna lesná (*Martes martes*), kuna skalná (*Martes foina*), lasica hranostaj (*Mustela erminea*), lasica obyčajná (*Mustela nivalis*) a í. Zo vzácnejších druhov drobných zemných cicavcov sa tu vyskytujú napr. pich lieskový (*Muscardinus avellanarius*), piskor lesný (*Sorex araneus*), dulovnica vodná (*Neomys fodiens*) a í.

Typickými predstaviteľmi horských bystrín sú pstruh potočný (*Salmo trutta*) a hlaváč obyčajný (*Cottus gobio*). Triedu obojživelníkov reprezentuje salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*), mlok vrchovský (*Triturus alpestris*), mlok karpatský (*Triturus montandoni*). Z plazov sa tu vyskytuje užovka stromová (*Elaphe longissima*), jašterica živorodá (*Lacerta vivipara*), slepúch lámavý (*Anguis fragilis*).

4.1.5.7 Štruktúra krajiny a scenéria krajiny

Štruktúra krajiny

Podrobný prehľad jednotlivých plôch (stav k 31.12.2002, ŠU SR): orná pôda 143 ha (14%), lúky a pasienky 156 ha (15%), záhrady a ovocné sady 29 ha (3%), lesy 595 ha (58%), vodné plochy 5 ha (0,5%), zastavané plochy 41 ha (4%), ostatné 53 ha (5%). Celkovo tieto plochy tvoria 1022 ha.

Scenéria krajiny

Obec Drienica je koncovou samostatnou obcou v okrese Sabinov. Leží pod južnými svahmi Čergovského pohoria v doline Drienického potoka. Nadmorská výška v strede obce je 445 m n.m. a v chotári 375 - 1067 m n.m. V katastrálnom území sa nachádzajú mnohé významné krajinné prvky, ktoré utvárajú charakteristický vzhľad krajiny a taktiež prispievajú k ekologickej stabilite územia. Tieto prvky sú rozložené v celom katastrálnom území. Nachádzame tu mezofomy a mikroformy reliéfu, lesné spoločenstvá, ktorých druhové zloženie sa blíži prirodzenej potenciálnej vegetácii, rôzne formy nelesnej stromovej a krovitej vegetácie od kompaktnej cez líniovú a rozptýlenú formu a toky a ich pobrežné ekosystémy. Územie v severnej časti chotára je tvorené najmä listnatým a jedľovým lesom. Ďalšiu časť extravilánu územia tvoria prevažne lúky a pasienky. Rekreačná oblasť je situovaná v severnej časti obce. Nachádza sa tam množstvo rekreačných a športových zariadení. Najvýznamnejšie z nich sú lyžiarske svahy. Zastavané územie obce má prevažne obytnú funkciu, pričom významná je tiež funkcia rekreačná s ubytovacími kapacitami. Výstavba v obci Drienica je čiastočne charakteristická vyváženosťou staršej a novšej povojnovej zástavby.

4.1.6 Občianska vybavenosť a kultúrne, historické pamiatky

V obci sa nachádzajú aj neevidované, ale hodnotné drevostavby dreveníc a sypancov. Medzi pamiatky v obci zaraďujeme Pomník padlým v I. svetovej vojne a ľudové zrubové domy. Pozornosť si zaslúžia aj voľne stojace kaplnky a kríže na území obce, ktoré sú vždy pamätníkmi miestnych udalostí v histórii obce. Podľa archeologického ústavu SAV v Nitre je v katastri evidovaná archeologická lokalita v severovýchodnej časti obce refúgium zo stredoveku na okraji lesného porastu na Lysej. V skutočnosti sa nachádza na rozhraní katastrov Olejníkov a Šarišské Sokolovce. Občiansku vybavenosť obce tvoria: obecný úrad+ integrované kultúrne zariadenie, základná škola, materská škola, grécko-katolícky kostol, fara, cintorín, potraviny, pohostinstvo+ potraviny a futbalové ihrisko.

4.1.7 Sociálno-ekonomická analýza

V rámci Prešovského kraja sa obec Drienica radí k obciam s menším počtom obyvateľov. K rozvoju obce prispieva rozvoj cestovného ruchu v príľahlej rekreačnej oblasti Drienica- Lysá. Vďaka zvyšovaniu návštevnosti v tejto rekreačnej oblasti stúpa aj využívanie služieb poskytovaných v obci, rozvíja sa maloobchod, služby, malé a stredné podnikanie v oblasti cestovného ruchu.

Obec Drienica patrí v rámci okresu Sabinov do skupiny stredne veľkých obcí. Hustota obyvateľstva v riešenom území je výrazne nižšia ako dosiahnutá hodnota v okrese Sabinov patriacom medzi okresy s najvyššou hustotou obyvateľstva v rámci Slovenskej republiky, ale vyššia ako zaznamenané hodnoty v rámci Prešovského kraja i Slovenskej republiky (<http://www.drienica.sk> [cit. 2008-05-06]).

Od začiatku sledovaného obdobia od roku 1869 do roku 1930 mal demografický vývoj obyvateľstva stúpajúcu tendenciu, potom do roku 1948 prudko klesajúcu a potom do roku 1970 mal stúpajúcu tendenciu, od toho roku až do roku 1991 sa počet obyvateľov v obci znížil. Od roku 1991 krivka vývoja počtu obyvateľov stále narastá, čo charakterizuje istú ustálenosť záujmu obyvateľov o bývanie v prímestskej oblasti a so záujmami v ekonomickom centre.

Z analýzy populačného vývoja vyplýva, že v rámci prevažnej väčšiny územia Slovenskej republiky sa na konci 80-tych a začiatkom 90-tych rokov sa narušili dlhodobé demografické trendy a výrazne sa zmenilo reprodukčné správanie obyvateľstva prejavujúce sa najmä v znižovaní počtu živonarodených detí. V obci Drienica sa podstatné zmeny súvisiace s poklesom prirodzeného prírastku či spomalením rastu resp. stagnáciou počtu obyvateľov rovnako prejavujú už od roku 1991.

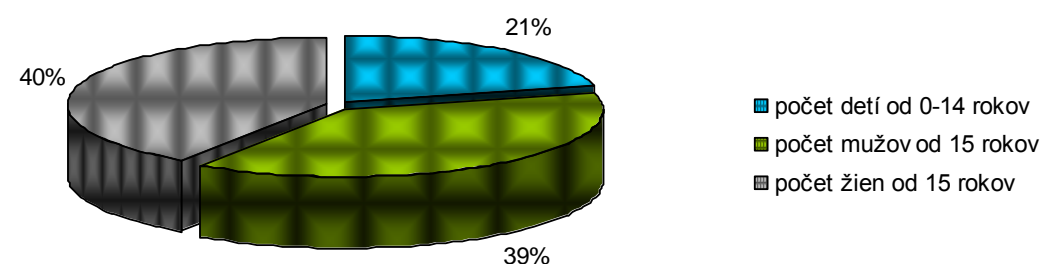
Tab. 6 Retrospektívny vývoj počtu obyvateľstva do roku 2001 v obci Drienica

Rok	1869	1890	1910	1930	1948	1970	1991 1996	2001
Počet obyvateľov	383	454	489	525	429	655	622 667	671

Rozdelenie obyvateľstva obce podľa vekových kategórií:

V obci žilo (k 26.5.2001) 671 obyvateľov

Počet detí od 0 – 14 rokov	139 obyvateľov
Počet mužov od 15 rokov	260 obyvateľov
Počet žien od 15 rokov	272 obyvateľov

Grafč.1 Percentuálne vyjadrenie počtu obyvateľov

4.1.8 Urbanizmus a cestná infraštruktúra

Pôvodná urbanistická štruktúra obce je charakterizovaná ako potočná – cestná, koncová radová dedina rozvíjajúca sa pozdĺž cesty zo Sabinova do Drienice. Zástavba v centrálnej a severnej časti obce má charakter pôvodnej zástavby, stavebnotechnicky je však menej hodnotná. Zväčša sa pôvodná zástavba nahradila novou. V južnej časti, v smere od Sabinova sa v miestnej časti Šoma realizovala nová výstavba predovšetkým málo podlažných bytových objektov. Rozširovaním obce vznikla dedinská ulicová zástavba. V obci nevzniklo prirodzené centrum – priestor charakterizovateľný ako jadro obce, ako aj potenciálne plochy pre umiestnenie zariadení občianskej vybavenosti. Dominantu v panoráme obce tvorí gréckokatolícky kostol.

Cesta III/54314 spĺňa funkciu hlavnej zbernej komunikácie v obci. Dopravné zaťaženie na tejto ceste je známe na južnej časti obce po križovatku s cestou III/5437 Drienica – Jakubovany. Táto cesta a miestne komunikácie majú prevažne asfaltovú úpravu zväčša v dobrom technickom stave. Šírka vozovky na ceste III/54314 je 6 až 7 m a na miestnych komunikáciách 3 až 6 m. Na ceste III/54314 v zastavanej časti obce je celkom deväť bodových dopravných závad, akými sú nevhodné dopravné napojenia a neprehľadné križovatky a niekoľko neprehľadných smerových oblúkov v obci ako líniové dopravné závady. Na tejto ceste a na obslužných komunikáciách pri križovaní s Drienickým potokom sa nachádzajú betónové, oceľové i drevené mosty a lávky. Sieť miestnych obslužných komunikácií je z hľadiska obsluhy objektov občianskeho vybavenia a prístupu k rodinným domom postačujúca. V obci je prejazdná rýchlosť obmedzená na 40 km/hod. V rekreačnom priestore je komunikačná sieť nevyhovujúca, využívajúca čiastočne upravený pôvodný systém lesných ciest (<http://www.drienica.sk> [cit. 2008-05-06]).

4.1.9 Analýza cestovného ruchu

Obec Drienica sa nachádza v nástupnom priestore rekreačného krajinného celku IX Čergov pre turistiku a zimné športy podľa Územného plánu VÚC Prešovského kraja. V území katastra obce sa nachádza rekreačný priestor Drienica – Lysá, pričom časť lyžiarskych terénov je na katastrálnom území obce Olejníkov. Rekreačný priestor tvoria aj záujmové územia: Pod Kajtárovou, údolie Ľutinky od Majdanu po Ambrušovce, Majdan, Podbaranie, Baranie, Bežná, Hriešna, Kamenica, Kajtárová, Žliabky, Grúň a Ambrušovce. Atraktivnosť obce v štruktúre osídlenia je umocnená prírodnými danosťami a dostupnosťou v štvrtom pásme z krajského mesta Prešov.

Odhad skutočného počtu návštevníkov rekreačného priestoru v súčasnosti podľa informácií obecného úradu za sezónu je v zime 30 000 a v lete 8 000 návštevníkov, pri špičkovej návštevnosti cez Vianoce a Nový rok 1 100 osôb na deň (<http://www.drienica.sk> [cit. 2008-05-06]).

Tieto sú bez ďalšieho rozvoja len s čiastočným doplnením v hraniciach zastavaného územia príslušnej lokality. Okrem lokality východne pre cca 50 rekreačných chát severozápadne od centra obce v lokalite pre rekreačné chaty a bungalovy pre cca 60 rekreačných chát a bungalovov nevytvára nové lokality rekreačných chát. Plne využíva potencionál jestvujúcich zariadení obce, s možnosťou dobudovania pre požadovaný štandard turizmu a cestovného ruchu a zároveň vytvára podmienky pre viacúčelové športové plochy a s nimi súvisiace zariadenia. Súčasťou riešenia sú aj územia obcí Červená Voda, Olejníkov a Jakubovany s približnou výmerou 300 ha, čo predstavuje záťaž územia cca 35 osôb na hektár v zimnej sezóne a cca 12 osôb v letnej sezóne za rok. Záťaž územia je kumulovaná predovšetkým v urbanizovanom – zastavanom území a približne 100 m pásme priamo na neho naväzujúcom vo voľnej krajine a lesoch, kde je hustota záťaže vyššia (<http://www.drienica.sk> [cit. 2008-05-06]).

4.2 Súčasné projekty súvisiace s riešeným územím

S riešeným územím súvisia dva projekty- Úprava Drienického potoka a Výstavba chodníkov. Oba projekty menia charakter riešeného územia a tak pri tvorbe kompozičného návrhu sme prihliadali na tieto zmeny a začlenili sme ich do celkového riešenia. Stručná charakteristika projektov je vybraná z originálov projektov, ktoré nám boli poskytnuté na OÚ v Drienici.

Úprava Drienického potoka

Realizácia plánovanej úpravy Drienického potoka s cieľom protipovodňovej ochrany intravilánu obce Drienica spadá do Prešovského kraja, okres Sabinov.

Cieľom je úprava koryta Drienického potoka a výstavba súvisiacich stavebných objektov.

Úprava sa začne v rkm 3,255 za prvým mostom v obci Drienica v jej južnej časti a pokračuje až po sklz v rkm 4,2425, ktorý je v neporušenom stave. Celková dĺžka úpravy je 945,5 m.

Predpokladaná doba začatia výstavby je 06/2010

Predpokladaná doba nábehu prevádzky je 12/2010

Navrhovaná stavba bude realizovaná v intraviláne obce Drienica. Jedná sa o líniovú stavbu uloženú na teréne, úprava brehov potoka, úprava jestvujúceho brodu, výstavba schodov do upraveného potoka, výstavba lávok pre peších a jeden most.

Samotná úprava potoka bude pozostávať z búrania veľmi porušenej úpravy a výstavby novej úpravy potoka. Svahy sa upravíva kamennou dlažbou s vyplnením Škár cementovou maltou do podkladového betónu.

Hlavný účelom stavby je ochrana pred povodňami, ktoré negatívne ovplyvňuje pozemky a nehnuteľnosti v danom území.

Jednotlivé úseky sa navrhujú tak, aby sa začlenili do obce z hľadiska priestorového aj urbanistického, ale predovšetkým aby bol zabezpečený plynulý a bezproblémový prietok storočnej vody korytom potoka a aby nedochádzalo k podmývaniu brehov v oblúkoch. Vo všetkých úsekoch úpravy sa navrhuje trasa koryta v terajšej trase.

Výstavba chodníkov

V obci Drienica je obecným úradom plánovaná výstavba a rekonštrukcia chodníkov a revitalizácie verejných priestranstiev. Realizáciou chodníkov sa usmerní pohyb chodcov a výrazne sa zvýši ich bezpečnosť. Záujmové územie sa nachádza v trase jestvujúcej komunikácie M/543014, ktorá je lemovaná príslušnými opлотeniami súkromných pozemkov a Drienickým potokom.

Situovanie chodníkov sú podriadené základnému zámeru zabezpečiť bezpečný spôsob pohybu chodcov. Za týmto účelom majú navrhované chodníky šírku 1,50-2,00m.

Dĺžky úsekov chodníkov:

- Chodník č. 1 úsek I. dĺžky 357,200 m
- Chodník č. 1 úsek II. dĺžky 585,343 m
- Chodník č.2 dĺžky 208,782 m
- Chodník č.3 dĺžky 125,016 m
- Chodník č.4 dĺžky 41,843 m
- Chodník č.5 dĺžky 104,623 m

Chodníky sú uvažované v zmysle STN 73 6110 a zastávky sú uvažované v zmysle STN 73 6425. Jednostranné chodníky majú šírky 1,50 - 2,00 m. Šírka zastávky je 3,00 m. Chodník č.4 sa zrekonštruje v dĺžke 17,50 m v pôvodnej šírke chodníka. Od km 0,017 50 až po koniec úseku chodníka č.4 sa ponechá pôvodný betónový chodník.

Pruhy pre peších 2x0,75m..... , 1,50m

Bezpečnostný odstup 1x0.50m..... 0.50m

Spolu: 2,00m

Pri rekonštrukcii chodníka č.4 sa vyberá v dĺžke 17,50 m betónový chodník v hrúbke 150 mm, ktorý sa nahradí novým betónovým chodníkom z betónu C16/20-XF2.

Poznámka: chodník v miestach vjazdov je z dlažby červenej farby. Priečny sklon chodníka je 2%.

Vozovka bude vybavená betónovými obrubníkmi ABO 2-15 vyvýšenými 150 mm nad vozovku (v miestach vjazdov 50mm), uloženými do lôžka z betónu C 12/15. Chodníky sú od príľahlej zelene oddelený vyvýšeným záhonovým obrubníkom ABO 1-10 uloženým do lôžka z betónu C 12/15 alebo prirazený k jestvujúcim podmurovkám oplotení.

4.3 Metodika

Pre dosiahnutie stanoveného cieľa diplomovej práce sme zvolili takýto postup:

- určenie riešeného vidieckeho sídla
- získanie podkladových materiálov (mapové podklady, podklady z internetovej stránky obce, satelitné snímky, publikácia o obci, materiály získané na OÚ v Drienici)
- štúdium literatúry
- vymedzenie riešených priestorov v obci
- zmapovanie sídla a funkčno-priestorová analýza
- terénny prieskum riešenej časti, pri ktorom sme urobili inventarizáciu zelene – vyhotovenie fotodokumentácie
- spracovanie získaných informácií a údajov a ich vyhodnotenie
- návrh kompozičného riešenia
- grafické spravovanie návrhu

4.3.1 Spôsob získavania a spracovania údajov

4.3.1.1 Inventarizácia drevín

Inventarizácia drevín v intravilánoch vidieckych sídel sa realizuje tak, aby bola k dispozícii komplexná a podrobná informácia o existujúcich drevinách. Pre inventarizáciu drevín na vypracovanie diplomovej práce je použitá metóda prof. Machovca, v ktorej sa sledujú znaky:

priemer kmeňa [m]

obvod kmeňa vo výške 1.3 m nad zemou

priemerná šírka koruny [m]

výška dreviny [m]

veková kategória 1 - 0 do 20 rokov 2 - 20 do 40 rokov 3 - 40 do 60 rokov 4 - 60 do 80 rokov 5 - 80 do 100 rokov 6 - nad 100 rokov

sadovnícka hodnota (SH)

- vyjadruje kvalitu dreviny. Hodnotí celkový vzhľad, u mladších drevín schopnosť ďalšieho vývoja a uplatnenia, vhodnosť dreviny pre dané stanovište resp. zámer atď. Vyjadrujeme ju 5 - bodovou stupnicou:

5 bodov - najhodnotnejšie dreviny - dreviny absolútne zdravé a nepoškodené, tvarom a celkovým habitusom koruny zodpovedajúce druhu, bez pozorovateľných poškodení, veľkostne už úplne

rozvinuté, avšak ešte v plnom raste a vývoji. Do tejto kategórie patria dreviny, u ktorých je vzhľadom k predpokladanej dĺžke dosiahnuteľného veku perspektíva, že môžu svoju sadovnícko-krajinársku funkciu plniť ešte niekoľko desaťročí. Tieto dreviny zostávajú zachované vo všetkých prípadoch.

4 body - veľmi hodnotné dreviny - sú dreviny zdravé, typického tvaru, ktorý zodpovedá príslušnému druhu alebo kultivar. V celkovom habituse môžu byť len nepatrne narušené alebo poškodené. Veľkostne sú rozvinuté aspoň do polovice rozmeru dospelých dreviny na danom stanovišti. Dreviny musia mať predpoklad rozvoja pre ďalšie desaťročia pri udržaní dosiahnutej kvality. V návrhu musia byť zachované v maximálnej možnej miere.

3 body - dreviny priemernej hodnoty - sú dreviny zdravé, resp. iba mierne preschnuté, bez chorôb a škodcov, ktoré by sa mohli rozširovať. Dreviny tejto kategórie sa môžu tvarovo líšiť i veľmi podstatne od typického vzhľadu druhu alebo kultivar. Patria sem napr. dreviny vysoko vyvetvené, u ktorých je predpoklad obrastania, prípadne také, ktoré majú svoju estetickú a funkčnú hodnotu i pri silnom vyvetvení, dreviny s jednostrannou, avšak stabilnou korunou a pod. Patria sem aj dreviny tvarovo a vzhľadovo typické, avšak doposiaľ menšieho vzrastu, ktorý nedosahuje poloviny normálnych rozmerov daného druhu na danom stanovišti. Tiež u tejto kategórie musí byť predpoklad dlhodobého rozvoja. Pri navrhovaní sadovníckych úprav sa počíta s tým, že sa dreviny buď ponechajú alebo tam, kde to zámer projektanta vyžaduje, sa odstránia.

2 body - dreviny podpriemernej hodnoty - sú dreviny silno poškodené, veľmi vysoko odkonárené, bez predpokladu obrastania po presvetľovacích prebierkach, dreviny staré a málo vitálne, výrazne presychajúce, s výskytom chorôb a škodcov. Predpoklady ich ďalšieho vývoja sú obmedzené po zdravotnej i vzhľadovej stránke. Pri navrhovaní sadovníckych úprav sa počíta s ich postupným odstraňovaním. Výnimku tvoria dreviny mimoriadnej dendrologickej hodnoty, chránené stromy resp. malebne pôsobiace torza starých stromov, ponechané na dožitie. Nesmú to však byť dreviny ohrozujúce bezpečnosť ľudí, porastov alebo iných objektov.

1 bod - dreviny nevyhovujúce - sú to dreviny veľmi silno poškodené, odumierajúce a odumreté, ohrozujúce bezpečnosť alebo napadnuté chorobami a škodcami, pričom hrozí nebezpečenstvo ich ďalšieho šírenia. Sú to dreviny, ktoré svojou existenciou výrazne poškodzujú kvalitu cennejších exemplárov (napr. dreviny vrastajúce do korún kvalitných stromov) a dreviny inak bezprostredne ohrozujúce daný priestor a jeho estetické kvality. Do tejto kategórie sú zaradené dreviny bez akýchkoľvek predpokladov ďalšieho vývoja. Pri zásahoch do sadovníckych úprav je nevyhnutné tieto dreviny okamžite odstrániť.

spoločenská hodnota drevín

- zisťuje sa na základe zbierky zákonov Slovenskej republiky: Zákon č. 543/2002 Z. z. O ochrane prírody a krajiny, doplnenej O zákon č. 24/2003 Z. z., čo je Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, v ktorom sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. O ochrane prírody a krajiny.

Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR (zákon č. 24/2003 Z. z.) hovorí, že spoločenská hodnota drevín sa vyjadruje v slovenských korunách v rámci troch skupín:

I. skupina - polovždzelené a vždzelené listnaté dreviny

II. skupina - ihličnaté dreviny

III. skupina - listnaté opadavé dreviny

Na základe týchto skupín sa stanoví základná hodnota dreviny:

- u stromov podľa výšky a obvodu kmeňa v cm,
- u kríkov a krovitých porastov podľa výšky a plošného priemetu m²,
- u lian podľa obvodu kmienka a jeho dĺžky.

Spoločenská hodnota drevín sa upravuje prirážkovým indexom. K základnej hodnote dreviny sa priradí príslušný prirážkový index podľa toho, ako je drevena poškodená, kde sa nachádza, príp. do akej vekovej kategórie ju zaraďujeme.

Prirážkové indexy drevín:

0,4 - ak je drevina poškodená alebo iným spôsobom znížená jej fyziologická hodnota v rozpätí nad 60% (ťažké poškodenie),

0,6 - ak je jednoznačne preukázaný nepriaznivý vplyv dreviny na statiku objektov a budov alebo drevín a ohrozuje prevádzkyschopnosť inžinierskych sietí, zatiaľ čo nad hodnoty povolené normami a spôsobuje nadmernú vlhkosť obytných a iných objektov, ak je drevina poškodená alebo je iným spôsobom znížená jej fyziologická hodnota v rozpätí 26-60% (stredné poškodenie),

0,8 - ak ide o drevinu z náletu alebo výmladkov, pokiaľ jej výskyt nie je v súlade s využívaním konkrétnej plochy územia, ak je drevina poškodená alebo iným spôsobom znížená je fyziologická hodnota v rozpätí 11-25% (slabé poškodenie),

0,9 - ide o krátkoveké dreviny,

1 - ide o strednoveké dreviny,

1,1 - ide o dlhoveké dreviny,

1,2 - ak je vek stromu vyšší ako 100 rokov, ak ide o dreviny v okolí priemyselných, poľnohospodárskych a iných hospodárskych objektov, ak rasm v špecifických objektoch ako sú areály škôl, zdravotnícke zariadenia, vyhradené areály cintorínov, religiózne objekty a pietne miesta,

1,3 - ak ide o dreviny v brehových porastoch, vo vetrolamoch, v opustených ťažobných priestoroch vrátane hald, výsypiek a odvalov a o dreviny pramenísk a rašelinísk,

1,4 - ak ide o dreviny v parkoch, verejných sadoch, v stromoradiach alebo ak sú súčasťou historických jadier miest a centrálnych mestských zón,

1,5 - ak rastú v botanických a zoologických záhradách, arborétach, historických parkoch, okrem prípadov uvedených pri indexe 1,4, v priestoroch kúpeľov a liečebných zariadení, pokiaľ nie sú vyhlásené za chránené územia, ak predstavujú taxóny a atxonoidy, (druhy a ich premenlivé formy) guľovitého, previsnutého a vertikálneho tvaru a taxóny s odlišnosťou v tvare a farbe listov a farbe kvetov, alebo vzácne z hľadiska introdukcie, pomaly rastúce a zakrpatené, alebo taxonomicky a geograficky vzácne, ak rastú v chránenej krajinnej oblasti a v ochrannom pásme s druhým stupňom ochrany,

2,0 - ak rastú v národnom parku a v ochrannom pásme s tretím stupňom ochrany,

2,5 - ak rastú v chránenom areáli, prírodnej rezervácii, prírodnej pamiatke a v ochrannom pásme so štvrtým stupňom ochrany,

3,0 - ak sú vyhlásené za chránený strom, ak rastú v národnej prírodnej rezervácii a v národnej prírodnej pamiatke.

5.VLASTNÁ PRÁCA

5.1 Analýza súčasného stavu

Obec Drienica je koncovou samostatnou obcou v okrese Sabinov. Zastavané územie má prevažne obytnú funkciu, v katastrálnom území obce prevláda funkcia rekreačná s ubytovacími kapacitami. Výstavba v obci je čiastočne vyvážením staršej a novšej povojnovej zástavby. Pôvodná urbanistická štruktúra obce je charakterizovaná ako potočná – cestná, koncová radová dedina rozvíjajúca sa pozdĺž cesty zo Sabinova do Drienice. Obec sa nachádza v nástupnom priestore rekreačného krajinného celku IX Čergov pre turistiku a zimné športy podľa Územného plánu VÚC Prešovského kraja. V obci nevzniklo prirodzené centrum – priestor charakterizovateľný ako jadro obce, ako aj potenciálne plochy pre umiestnenie zariadení občianskej vybavenosti. Dominantu v panoráme tvorí gréckokatolícky kostol.

Riešené verejné priestory sú situované pozdĺž cesty III. triedy. Dopravné zaťaženie na tejto ceste je vysoké najmä v zimnom období. Táto cesta a miestne komunikácie majú prevažne asfaltovú úpravu miestami v horšom technickom stave z dôvodu neukončenia prác na realizácii vodovodnej siete a kanalizácie v celej obci. Zároveň na týchto miestach prebiehajú prípravné práce pre realizáciu výstavby chodníkov a úpravu potoka. Riešený úsek je vstupnou časťou do obce a prechádza prvým kilometrom obce. Zároveň sa tu koncentruje najväčšie zastúpenie verejnej zelene obce.

Obrázok č.4 Satelitný pohľad na obec s vyznačením riešeného úseku

5.2 Analýza zelene

Obec leží v doline obkolesená lesmi a horami. Aj napriek rozširujúcej sa výstavbe rodinných domov plochy verejnej zelene ostávajú. Mení sa len ich kvalita a bohužiaľ nie k lepšiemu. Najväčšie zastúpenie zelene v obci má súkromná zeleň dvorov, záhrad a sádov (príloha výkres č. 2)

V rámci realizácie dvoch už spomínaných projektov je záujem obce aj o skvalitnenie verejných priestorov dotknutého územia. Plochy verejnej zelene prechádzajú celou obcou a preteká nimi aj miestny potok. V mnohých prípadoch si však obyvatelia vymedzili kúsok tejto zelene pred svojim pozemkom a vysadili si zeleň podľa vlastného vkusu. V súčasnosti sa na riešenom území vykonávajú prípravné práce pre realizáciu výstavby chodníkov a úpravu potoka takže mnoho drevín už bolo odstránených a iné čakajú na odstránenie. Po realizácii oboch projektov tak ostane plocha bez zelene. Postupne bude odstránená všetka zeleň, ktorá sa nachádza prevažne v blízkosti koryta a je nevyhovujúca z hľadiska novej výstavby koryta. Ak teda chceme zanalyzovať

súčasnú zeleň zameriame sa len na tú, ktorá aj po zásahoch ostane, ako nám to potvrdil aj starosta obce pri konzultáciách o možnom riešení.

Zeleň, ktorá nebude odstránená sa nachádza na ploche pri vstupnej časti obce. V roku 1994 zasiahla túto časť nezvyčajná živelná udalosť, kedy intenzívny vzdušný vír s ostro ohraničenými okrajmi, ktorý vznikol v zóne kontaktu dvoch meteorologických frontov, strhol strechy a poškodil niekoľko domov a zároveň zničil zeleň v celej tejto časti, ktorá bola postupne úplne odstránená. Na jej mieste bola o pár rokov vysadená nová. Stalo sa tak bez nejakého plánovania čo spôsobilo zahustenú výsadbu a ľubovoľný výber stromov. Nachádza sa tu niekoľko druhov listnatých aj ihličnatých drevín. Táto časť je vymedzená betónovým mostom na jej začiatku a železnou lávkou, ktoré vedú cez miestny potok. Zároveň sú vymedzené hlavnou miestnou komunikáciou z jednej strany a vedľajšou komunikáciou z druhej, ktorá je čiastočne len spevnená a prechádza do komunikácie s asfaltovou úpravou.

Po ukončení prác na riešenom území sa počíta s využitím inventarizovaných drevín v novom kompozičnom riešení.

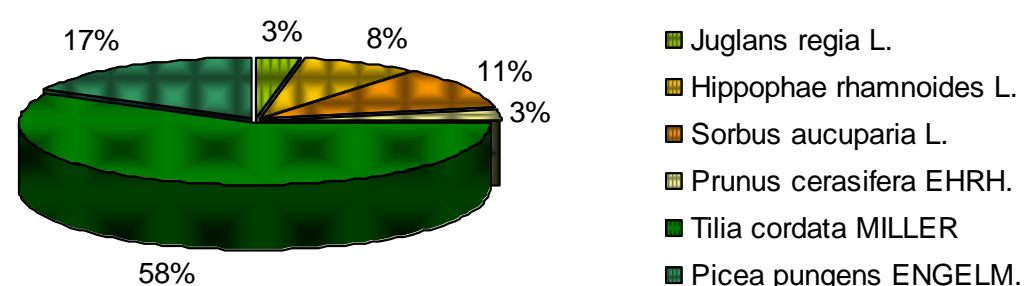
Z hľadiska druhového zastúpenia inventarizovaných drevín má najväčšie zastúpenie *Tilia cordata MILLER* a *Picea pungens ENGELM.*. Zastúpené v menšom počte sú aj dreviny *Juglans regia L.*, *Sorbus aucuparia L.*, *Prunus cerasifera EHRH.* a *Hippophae rhamnoides L.* (viď. graf č.2).

Výškové členenie drevín je pomerne vyrovnané. Z inventarizačných tabuliek a grafu je zrejmé, že najviac zastúpená výška je 2,5 metra (viď. graf 3). Dôvodom je početné zastúpenie rodu *Tilia*, ktorá tvorí rovnovekú skupinu drevín s rovnakou výškou.

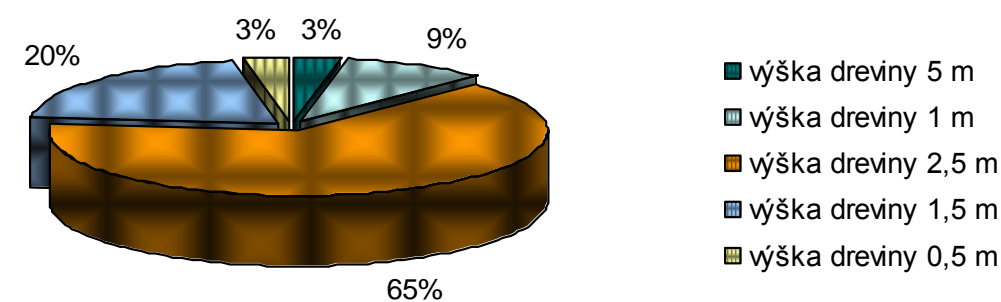
Veková kategória je vyrovnaná z hľadiska spoločného termínu založenia výsadby rovnakého sadbového materiálu. Priemerná veková kategória je 10-20 rokov.

Dreviny majú priemernú sadovnícku hodnotu 3. Dreviny sú v dobrom zdravotnom stave s minimálnym poškodením, po vykonaní rezu za účelom skrátenia konárov u rodu *Tilia*. Niekoľko druhov však nemá viac ako 10 rokov, preto sadovnícku hodnotu neurčujeme. Dôkazom je naša analýza drevitej vegetácie, čiže inventarizácia drevín (viď príloha- inventarizačná tabuľka č. 1-2).

Celková spoločenská hodnota je 8 468 €, čo je pre dané množstvo drevín s priemernou vekovou kategóriou 10-20 rokov primerané.

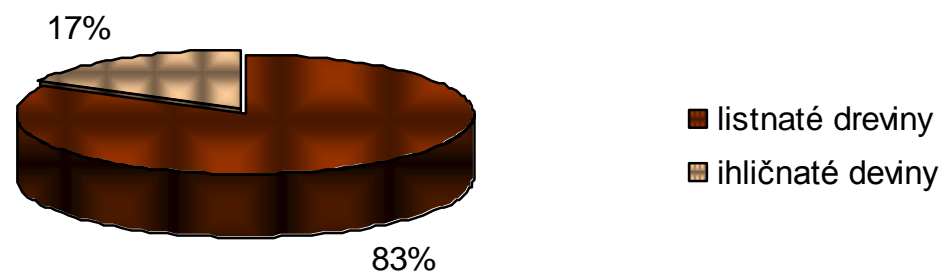

Graf č.2 Percentuálne zastúpenie jednotlivých druhov drevín

Graf č.3 Percentuálne výškové členenie drevín

Podľa Vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky (z 9. januára 2003, ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny), sme zaradili jednotlivé taxóny do skupín listnatých stromov, ihličnatých stromov, vždyzelených krov, listnatých opadavých krov a ihličnatých krov, pričom zastúpená je len skupina listnatých a ihličnatých drevín, pričom početnejšia je skupina listnatých stromov- 53 ks. Ihličnatých stromov je z celkového počtu 11 ks (viď graf č.4).

Graf č.4 Percentuálne vyjadrenie zastúpenia listnatých a ihličnatých drevín

Drevinová skladba v tejto časti je nevhodne vysadená. Dreviny sú vysadené blízko seba. Plochy tejto verejnej zelene sú využívané ako parkovacie plochy, čo by sa malo v budúcnosti odstrániť. Vhodne vybraná zeleň s prvkami drobnej architektúry by tento priestor vylepšili a dali mu iné možnosti využitia ako má v súčasnosti. Majú potenciál ponúknuť zaujímavý návštevníkom z rekreačnej oblasti a obyvateľom obce miesto pre oddych. S tým je spojená aj údržba týchto priestorov a starostlivosť o ne.

5.3 Analýza občianskej vybavenosti

Verejné priestory sú situované pozdĺž cesty III. triedy. Dopravné zaťaženie na tejto ceste je vysoké najmä v zimnom období. Táto cesta a miestne komunikácie majú prevažne asfaltovú úpravu.

Keďže riešené plochy tvoria pásy zelene pozdĺž miestneho potoka ohraničené komunikáciami, a takto prechádzajú celou obcou, prvkami občianskej vybavenosti sú okrem zastávok SAD aj informačné vitríny umiestnené pri každej zastávke a betónovo-drevené lavičky umiestnené v roku 2009 do stredu plôch zelene pri hlavnej komunikácii.

Obrázok č.5 zastávka SAD

Obrázok č.6 Informačná vitrínka

Obrázok č.7 Lavička s operadlom

Obrázok č.8 Lavička bez operadla

Súčasný stav zastávok je nevyhovujúci, zub času na nich znechal svoje stopy. Sú zhotovené z vlnitého plechu na železnej konštrukcii. Podlaha je udupaná zemina spevnená hrubším štrkom. V dôsledku využívania a vplyvu poveternostných podmienok sú veľmi neestetickým prvkom v obci. Pri komplexnom riešení priestorov sa počíta s novým návrhom týchto prvkov a ich začlenením do okolia.

Informačné vitríny sú rozmiestnené v celej obci pri zastávkach SAD. Sú vytvorené z dreva so sklenenými dverkami. Tieto vitríny slúžia na informovanie verejnosti o aktualitách v obci. Pôsobia príjemne a sú správne situované v priestore. V súčasnosti sú v dobrom technickom stave, majú ochranný náter a pravidelnú údržbu.

Lavičky boli náhodne umiestnené v dĺžke približne jedného kilometra od začiatku obce pri hlavnej komunikácii na dočasnom mieste. Po ukončení oboch už spomínaných projektov budú premiestnené ku chodníku. Použitých bolo 12 prefabrikovaných lavičiek dvoch typov. Štyri lavičky sú s operadlom, osem je bez operadla. Sú vyrobené z kombinácie drevených latiek, ktoré tvoria plochu na sedenie a betónových dielov, z ktorého sú nosné prvky. Ich stav je výborný z dôvodu krátkej doby od užívania.

6. KOMPOZIČNÝ ZÁMER

Ako bolo spomínané obec je prístupovou cestou do rekreačného strediska, bolo teda potrebné riešiť túto vstupnú časť obce reprezentatívne avšak s možnosťou využitia aj pre iné aktivity. Naším cieľom bolo zanalyzovať vybrané priestory a navrhnúť atraktívne prostredie pre všetkých. Konceptcia riešenia je jednoduchá, zameraná na vytvorenie príjemného prostredia pomocou zelene a prvkov drobnej architektúry. Priestor taktiež zatraktívniť a oboznámiť okoloidúcich s históriou obce, s možnosťami, ktoré im toto miesto ponúka. Nevyhovujúca zeleň, nevzhľadná a nepostačujúca občianska vybavenosť, nevhodné využívanie plôch tento priestor znehodnocujú.

Na základe analýzy priestoru a po konzultáciách so starostom obce pánom Ing. Igorom Birčákom, sme vypracovali návrh, v ktorom bola spracovaná obnova sprievodnej a ochranej zelene, vykonal sa potrebné zásahy, ktoré spolu vytvorili novú jasnejšiu kompozíciu. Zohľadnili sme aj aktuálne vypracované projekty na obnovu potoka a vytvorenia chodníka v riešenom území. Aj vďaka týmto projektom sa stane priestor atraktívnejší a prístupnejší. Navrhovaná kompozícia pozostáva prevažne z listnatých druhov stromov a krov, čím sa zachoval charakter okolitej krajiny. Výberom drevín som chcela dosiahnuť poriadok, podobnosť riešených úsekov. Doplnili sa informačné tabule a prvky drobnej architektúry (lavičky, odpadkové koše), ktoré vychádzajú z daného okolia. Použitý materiál prvkov je prírodného charakteru- drevo a kameň, a prípadným využitím kovu. Priestor dostal jasné vymedzenie vytvorením chodníka, ktorý bude pre peších aj pre cyklistov a vytvorením oddychových zón v miestach zastávok SAD. Tieto priestory sú určené nielen pre turistov ale aj pre občanov obce. Občianska vybavenosť bola taktiež novo navrhnutá.

„Cesta za zdravím“ je názov navrhovanej trasy, ktorá prechádza obcou a spája ju s rekreačným strediskom Drienica- Lysá. Na tejto trase budú umiestnené informačné tabule a malé smerovacie tabule, ktoré upozornia návštevníkov na zaujímavosti v miestach, ktorými budú prechádzať. Veľké tabule sú navrhnuté v oddychových zónach. Budú obsahovať základné informácie o obci a jej okolí. Malé smerovacie tabule budú umiestnené vedľa trasy na strategických miestach, aby usmernili pohľad návštevníka. Budú vyrobené z prírodného materiálu- dreva, opatrené ochranným náterom.

Riešený úsek sme rozdelili na štyri sektory z dôvodu jeho dĺžky- Sektor A,B,C,D.

SEKTOR A

Prvý sektor je vymedzený betónovými mostmi cez potok, ktoré spájajú vedľajšiu ulicu s hlavnou komunikáciou. Riešené plochy sú ohraničené miestnou komunikáciou a spevnenou cestou. Na tomto úseku bude vykonaná úprava potoka a v rámci projektu výstavby chodníka cez obec tu pribudne oddychová zóna a nové riešenie v mieste zastávky SAD. Dreviny *Juglans regia*, *Prunus cerasifera*, *Prunus serrulata* 'Kanzan', *Salix alba*, *Sorbus aucuparia*, *Tilia cordata* sú navrhnuté tak, aby sa priestor zjednotil, presvetlil, zatraktívnil a aby nebránili pri bezpečnosti premávky. Zároveň bránia výhľadu na nezaujímavé a nevzhľadné miesta a usmerňujú pohľad k príjemnejším. Pozdĺž potoka sú navrhnuté pásy krov z *Forsythia x intermedia* 'Lynwood', *Chaenomeles speciosa* 'Cardinalis', *Spiraea x arguta*, *Syringa meyeri* 'Palibin', ktoré sú prerušené v mieste prechodu pre peších cez potok. Oddychová zóna je navrhnutá pri moste v blízkosti zastávky a ponúka tak miesto pre oddych cestujúcim, či okoloidúcim návštevníkom. Je to najfrekventovanejšie miesto tejto časti. Príjemné pocity navodia aj záhony nízkych okrasných krov *Deutzia gracilis*, *Euonymus fortunei* 'Emerald n Gold', *Hypericum calycinum*, *Jasminum nudiflorum*, *Potentilla fruticosa* 'Blink', *Spiraea x bumalda* 'Anthony Waterer', *Spiraea japonica* 'Golden Princess' s jednoduchou údržbou a dobrou vykrývacou schopnosťou. Novú podobu dostane aj samotná zastávka, pribudnú odpadkové koše, lavičky a informačná tabuľa v rámci navrhovanej trasy „Cesta za zdravím“. Táto časť okrem verejnej zelene neplnila inú funkciu a tak tu okrem oddychovej zóny nebolo potrebné doplnenie ďalšieho riešenia priestorov.

SEKTOR B

Druhý sektor je pokračovaním prvého a je vymedzený jednak betónovým mostom a na druhej strane lávkou pre peších cez potok, v blízkosti ktorého sa nachádza ďalšia zastávka SAD. Tento úsek je značne využívaný obyvateľmi ako parkovacie miesto. Vybudovaním chodníka, ktorý bude viesť popri hlavnej komunikácii by sa mal tento problém odstrániť. Zvýši sa však frekventovanosť priestoru pešími obyvateľmi. Hlavnou úlohu, ktorú by mal tento priestor plniť, je najmä oddychová funkcia. Ako nám vyjadril svoje želanie aj starosta obce, tieto priestory by chcel

premeniť na verejný park s lavičkami a zeleňou. Aj v tejto časti bude vykonaná úprava potoka. Pribudne aj oddychová zóna pri zastávke s rovnakým riešením ako v prvom sektore, s novými prvkami občianskej vybavenosti a propagačnými materiálmi. V tejto časti boli osadené betónovo-drevené lavičky pri potoku, ktoré budú premiestnené ku chodníku. Aj v tomto prípade sú navrhnuté pásy krov *Forsythia x intermedia* 'Lynwood', *Chaenomeles speciosa* 'Cardinalis', *Chaenomeles speciosa* 'Nivalis', *Spiraea x arguta*, *Syringa meyeri* 'Palibin' pozdĺž potoka, prerušené v miestach kde je možný prístup obyvateľov do potoka. Skupiny stromov *Acer campestre* 'Elsrijk', *Crataegus laevigata* 'Paul's Scarlet', *Hippophae rhamnoides*, *Juglans regia*, *Picea pungens*, *Prunus cerasifera*, *Tilia cordata* ponúknu možnosť oddychu obyvateľom a pamätajú aj na pritienenie chodníka. Ani v tejto oddychovej zóne nechýbajú záhony okrasných krov *Deutzia gracilis*, *Euonymus fortunei* 'Emerald n Gold', *Hypericum calycinum*, *Jasminum nudiflorum*, *Potentilla fruticosa* 'Blink', *Spiraea x bumalda* 'Anthony Waterer', *Spiraea japonica* 'Golden Princess'.

SEKTOR C

Tretí sektor prechádza stredom obce. Jeho vymedzenie tvorí lávka pre peších a betónový most, pri ktorom sa zároveň ukončí aj úprava potoka. Ďalej potok pokračuje v pôvodnom stave. Navrhovaný chodník prechádza celou riešenou časťou. Aj tu je umiestnených niekoľko lavičiek, ktoré budú presunuté ku chodníku. Prepojenie s ostatnými sektormi je pomocou pásov krov *Forsythia x intermedia* 'Lynwood', *Chaenomeles speciosa* 'Cardinalis', *Chaenomeles speciosa* 'Nivalis', *Spiraea x arguta*, *Syringa meyeri* 'Palibin', *Weigela florida* 'Eva Rathke' popri potoku. V tejto časti prevažujú okrasné druhy menších rozmerov *Acer campestre* 'Elsrijk', *Crataegus laevigata* 'Paul's Scarlet', *Sorbus aucuparia* niekoľko drevín *Tilia cordata*, keďže sa jedná o zastavané územie po oboch stranách potoka. Je to najfrekventovanejšia časť riešeného úseku s niekoľkými lávkami pre peších cez potok.

SEKTOR D

Poslednú časť návrhu tvorí pôvodné koryto potoka s najužšími pásmi zelene v rámci riešeného územia. Je vymedzené betónovými mostmi. Keďže je to jedno z užších miest v dedine, nebol tu dostatok priestoru na vytvorenie oddychovej zóny pri zastávke SAD. Tá bude umiestnená vedľa chodníka doplnená o smetný kôš. Tento úsek je poslednou časťou navrhovaného chodníka, ktorý bude ďalej pokračovať po vedľajšej komunikácii obce. Aj preto v tejto časti prevažujú okrasné druhy menších rozmerov *Acer campestre* 'Elsrijk', *Crataegus laevigata* 'Paul's Scarlet', *Prunus cerasifera*. Ani tu nechýba pás krov *Forsythia x intermedia* 'Lynwood', *Spiraea x arguta*, *Weigela florida* 'Eva Rathke'.

Riešenými priestormi nevedú žiadne inžinierske siete. Plochy tejto verejnej zelene sú využívané ako parkovacie plochy, čo sa v návrhu odstránilo. Vhodne komponovaná zeleň s prvkami drobnej architektúry priestor vylepšili a dali mu iné možnosti využitia ako ma v súčasnosti. Zároveň je z týchto plôch výhľad na krajinu v pozadí a okolie.

Majú potenciál ponúknuť zaujímavý pohľad návštevníkom a obyvateľom obce. S tým je spojená aj údržba týchto priestorov a starostlivosť o ne. Nebránime sa ani myšlienke o doplnenie týchto priestorov o sochárske diela či hracie prvky. Pamätali sme aj na vybavenie ciest propagačnými materiálmi pre turizmus popri miestnej komunikácii vedúcej k stredisku turistického ruchu.

7. ZÁKLADNÉ NÁROKY NA ÚDRŽBU

Po uskutočnení výsadiieb drevín začína následná údržba, ktorá bude pozostávať z odburiňovania krovitých výsadiieb, zálievky v období sucha, starostlivosti o trávnik a iné.

V prvých dvoch rokoch po výsadbe je veľmi dôležitá závlaha. Stromy zavlažujeme pravidelne v intervaloch 14 dní, v suchom lete aj častejšie. Ošetrovanie závisí od klimatického pásma aj nadmorskej výšky. Dôležitá je ochrana kmeňa pri styku s pôdou, kde najčastejšie dochádza k odieraniu, hlavne vtedy, keď sa trávnik dostane až ku kmeňu, alebo je okolie zaburinené a obkása sa osobitne strunovými kosačkami. Preto je vhodné udržiavať okolo stromu nakyprenú misu alebo okolie zamulčovať. Pokiaľ nemáme možnosť mať k drevinám trvalú závlahu, zavlažujeme pomocou perforovaných hadíc, ktoré ovinieme okolo zemného balu, aby sa dostala voda až ku koreňom.

Po druhom roku sa môžu odstrániť drevené koly, pokiaľ majú dreviny jednoročné výhony dlhšie ako 20 cm.

Výchovný rez pri stromovitých drevinách je nevyhnutný v prvých rokoch po výsadbe. Presvetľovací rez (prerezávací) pri okrasných drevinách spočíva hlavne v odstraňovaní suchých alebo krížiacich sa konárov.

V druhom roku v jarnom období sa vykonáva rez listnatých krov skrátením na 1/2 - 1/3 výšky a priebežné odstraňovanie suchých konárov, prípadne odkvitnutých častí.

Ak sa vysadili chúlolistivé dreviny treba ich v prvom roku po výsadbe chrániť. V zime režeme len tie stromy a kry, ktoré vytvárajú kvety na letorastoch a iné neskôr kvitnúce. Potrebná je ochrana proti chorobám a škodcom.

Novozaložený trávnik je kosený na výšku 40 – 60 mm, pri zašliapovaných trávnikoch na výšku až 80 mm. Predpokladá sa 8 – 14 kosieb do roka. Celková údržba je stredne náročná pri použití všetkých základných údržbových operácií. Pre klíčenie trávnych semien je najvhodnejšia rovnomerná vlhkosť pôdy, teplota od 8°C. Naklíčené osivo nesmie zaschnúť, preto ak začneme s umelou závlahou pôdy, je potrebné pôdu pravidelne zavlažovať tak, aby bola stále rovnomerne vlhká, ale tak, aby nedošlo k vyplaveniu osiva. Preto sa vyhýbame ročnému obdobiu, v ktorom sú pravidelné búrky. Semená tráv klíčia v priebehu 10-14 dní, za teplého počasia aj skôr. Prvé kosenie by sa malo prevádzať, keď tráva dosiahla výšku 60-70 mm. Najvhodnejšie je na malých plochách urobiť prvú kosbu ručnou kosou. Pokiaľ musíme kosiť kosačkami, mali by sme použiť kosačky, na ktorých sa dá presne nastaviť žacie zariadenie, najvhodnejšie na valcoch (vretenové kosačky). Hlavné zásady a postupy pri údržbe trávnikov: kosenie, odstraňovanie pokosených zvyškov, prevzdušňovanie (aerifikácia), vertikálny rez (vertikutácia), valcovanie, prihnojovanie, pieskovanie, humusovanie, zavlažovanie, regenerácia poškodených plôch, odburiňovanie, ochrana proti chorobám a škodcom.

Údržbu je potrebné vykonávať aj na drevených častiach prvkov drobnej architektúry a spevnených plochách.

V prípade potreby treba vykonať obnovu ochranného náteru (cca každý 3-5.rok), ktorý bol použitý pri výrobe jednotlivých drevených prvkov drobnej architektúry. Ak je potrebné, vykoná sa odstránenie prípadných burín v dlažbe.

8. VÝKAZ VÝMER A MATERIÁLU

SEKTOR A

Navrhované dreviny

- 1 *Juglans regia* (4 ks)
- 2 *Prunus cerasifera* (5 ks)
- 3 *Prunus serrulata* 'Kanzan' (2 ks)
- 4 *Salix alba* (1 ks)
- 5 *Sorbus aucuparia* (4 ks)
- 6 *Tilia cordata* (14 ks)

Navrhované kry

- 1 *Forsythia x intermedia* 'Lynwood' (70 ks)
- 2 *Chaenomeles speciosa* 'Cardinalis' (25 ks)
- 3 *Spiraea x arguta* (50 ks)
- 4 *Syringa meyeri* 'Palibin' (49 ks)

Navrhované okrasné kry

- 1 *Deutzia gracilis* (34 ks)
- 2 *Euonymus fortunei* 'Emerald n Gold' (15 ks)
- 3 *Hypericum calycinum* (26 ks)
- 4 *Jasminum nudiflorum* (8 ks)
- 5 *Potentilla fruticosa* 'Blink' (45 ks)
- 6 *Spiraea x bumalda* 'Anthony Waterer' (9 ks)
- 7 *Spiraea japonica* 'Golden Princess' (5 ks)

Trávnatá plocha 3307,51 m²

Trávne semeno 49 612,65 g

Okrasné záhony krov 71,19 m²

Koly 90 ks(3koly/strom)

SEKTOR B

Navrhované dreviny

- 1 *Acer campestre* 'Elsrijk' (7ks)
- 2 *Crataegus laevigata* 'Paul's Scarlet' (13 ks)
- 3 *Hippophae rhamnoides* (2 ks)
- 4 *Juglans regia* (6 ks)
- 5 *Picea pungens* (11 ks)
- 6 *Prunus cerasifera* (7 ks)
- 7 *Tilia cordata* (15 ks)

Navrhované kry

- 1 *Forsythia x intermedia* 'Lynwood' (30 ks)
- 2 *Chaenomeles speciosa* 'Cardinalis' (33 ks)
- 3 *Chaenomeles speciosa* 'Nivalis' (40 ks)
- 4 *Spiraea x arguta* (23 ks)
- 5 *Syringa meyeri* 'Palibin' (30 ks)

Navrhované okrasné kry

- 1 *Deutzia gracilis* (43 ks)
- 2 *Euonymus fortunei* 'Emerald n Gold' (36 ks)
- 3 *Hypericum calycinum* (40 ks)
- 4 *Jasminum nudiflorum* (17 ks)
- 5 *Potentilla fruticosa* 'Blink' (21 ks)

6 *Spiraea x bumalda* 'Anthony Waterer' (39 ks)
7 *Spiraea japonica* 'Golden Princess' (28 ks)
Trávnatá plocha 4563,43 m²
Trávne semeno 68451,45 g
Okrasné záhony krov 114,32 m²
Koly 183 ks(3koly/strom)

SEKTOR C

Navrhované dreviny

1 *Acer campestre* 'Elsrijk' (25 ks)
2 *Crataegus laevigata* 'Paul's Scarlet' (27 ks)
3 *Sorbus aucuparia* (4 ks)
4 *Tilia cordata* (8 ks)

Navrhované kry

1 *Forsythia x intermedia* 'Lynwood' (36 ks)
2 *Chaenomeles speciosa* 'Cardinalis' (30 ks)
3 *Chaenomeles speciosa* 'Nivalis' (30 ks)
4 *Spiraea x arguta* (24 ks)
5 *Syringa meyeri* 'Palibin' (38 ks)
6 *Weigela florida* 'Eva Rathke' (37 ks)

Trávnatá plocha 3705,13 m²

Trávne semeno 55576,95 g

Koly 192 ks (3koly/strom)

SEKTOR D

Navrhované dreviny

1 *Acer campestre* 'Elsrijk' (20 ks)
2 *Crataegus laevigata* 'Paul's Scarlet' (5 ks)
3 *Prunus cerasifera* (10 ks)

Navrhované kry

1 *Forsythia x intermedia* 'Lynwood' (15 ks)
2 *Spiraea x arguta* (6 ks)
3 *Weigela florida* 'Eva Rathke' (13 ks)

Trávnatá plocha 730,52 m²

Trávne semeno 10957,8 g

Koly 102 ks (3koly/strom)

SPOLU

Navrhované dreviny

Acer campestre 'Elsrijk' (52ks)
Crataegus laevigata 'Paul's Scarlet' (45 ks)
Hippophae rhamnoides (2 ks)
Juglans regia (10 ks)
Picea pungens (11 ks)
Prunus cerasifera (12 ks)
Prunus serrulata 'Kanzan' (2 ks)
Salix alba (1 ks)
Sorbus aucuparia (8 ks)
Tilia cordata (37 ks)

Navrhované kry

Forsythia x intermedia 'Lynwood' (151 ks)

Chaenomeles speciosa 'Cardinalis' (88 ks)

Chaenomeles speciosa 'Nivalis' (70 ks)

Spiraea x arguta (103 ks)

Syringa meyeri 'Palibin' (117 ks)

Weigela florida 'Eva Rathke' (50 ks)

Navrhované okrasné kry

Deutzia gracilis (77ks)

Euonymus fortunei 'Emerald n Gold' (51 ks)

Hypericum calycinum (66 ks)

Jasminum nudiflorum (25 ks)

Potentilla fruticosa 'Blink' (66 ks)

Spiraea x bumalda 'Anthony Waterer' (48 ks)

Spiraea japonica 'Golden Princess' (33 ks)

Trávnatá plocha 12306,59 m²

Trávne semeno 184598,85 g

Okrasné záhony krov 185,51 m²

Koly 567 ks(3koly/strom)

9. DISKUSIA

Na začiatku práce bol výber a štúdium literatúry zameraný na prehľad a vysvetlenie jednotlivých pojmov, histórie a súčasného stavu danej problematiky. Po prehodnotení týchto informácií boli určité myšlienky a charakteristiky jednotlivých autorov inšpirujúcim materiálom pri komponovaní návrhu.

Tieto charakteristiky sme zhrnuli do niekoľkých bodoch:

- priaznivý vplyv zelene všetkých foriem a druhov zelene na človeka a životné prostredie, ktorý sa prejavuje na prostredí, v ktorom človek žije, ovplyvňovaním mikroklímy, zlepšovaním ovzdušia, spríjemňovaním a skrášľovaním obytných štvrtí, a tým súčasne pôsobí aj na ľudskú psychiku (Ružičková, 1979).
- verejné priestory chápané ako dôležitá zložka vidieckeho priestoru, ktoré netrpia nedostatkom plôch pre zeleň alebo výsadbu. Zeleň sa stáva dôležitým obytným detailom, ktorého použitie vedie k odstráneniu neupravenosti, neporiadku a k lepšiemu využitiu plôch (Novák, 1977).
- verejná zeleň charakterizovaná ako plochy zelene prístupné bez akéhokoľvek obmedzenia všetkým obyvateľom obce (Mareček, 1986).
- jednoduché, jednotné vegetačné úpravy na vidieku by mali rešpektovať nielen architektúru, ale aj prirodzené danosti prostredia a krajiny. Môžeme to doceliť prepojenými líniami a plochami zelene, ale aj pohľadmi, priehľadmi, ktoré umocnia a zvýrazia estetické vnímanie okolitej krajiny (Lipovská 2009).

Tieto charakteristiky sme využili pri tvorbe návrhu. Vytvorili sme jednoduché riešenie verejných priestorov v obci pomocou línii zelene tvorených z drevín a krov, zameranej na vytvorenie príjemného prostredia pre všetkých, s prepojením na okolie.

10. ZÁVER

Prístup do strediska cestovného ruchu Drienica- Lysá je cez obec Drienica. Okrem atraktívnych prírodných predpokladov pre celoročnú rekreáciu poskytuje ubytovacie možnosti pre voľný cestovný ruch, rehabilitáciu ako aj mládežnícky cestovný ruch. Sú tu bohaté možnosti pre turistiku a zimný šport, atraktívny je zber lesných plodov a liečivých bylín v sezóne. Rekreačná oblasť svojimi lesmi, nenarušenou prírodou a čistotou ovzdušia patrí k oázam pokoja.

Preto bolo potrebné riešiť vstupnú časť obce, ktorou prechádza miestna komunikácia vedúca do rekreačno-športového strediska. Našou snahou bolo vytvoriť nadväznosť obce s touto časťou. Vytvoriť vstupnú bránu do podhorskej krajiny, vyvolať u človeka príjemné pocity, poskytnúť potrebné informácie. Súčasný stav tomu nenasvedčuje. Nevyhovujúca zeleň, nevzhľadná a nepostačujúca občianska vybavenosť, nevhodné využívanie plôch tento priestor znehodnocujú.

Na základe vypracovanej analýzy a pre vylepšenie zelene obce bolo potrebné navrhnuť a revitalizovať sprievodnú a ochrannú zeleň v južnej časti, doplniť informačné tabule a prvky drobnej architektúry. Priestor tak zatraktívniť a urobiť prístupným aj občanom. Taktiež bolo žiadúce dodať riešenej vstupnej časti obce reprezentatívnejší charakter. Aby zeleň od začiatku vstupu do obce návštevníka sprevádzala a navádzala. Myslím, že všetky tieto požiadavky vypracovaný návrh zohľadnil a vytvoril priestory atraktívne, príjemné, ktoré oživil nielen dané priestory ale aj ich okolie.

V rámci územného plánu obec v južnej časti plánuje ešte vybudovať detské ihrisko a „raj“ pre deti a mládež. Snahou obce je taktiež zriaďovať nové plochy verejnej zelene predovšetkým v nových obytných územiach ako aj pri budovách verejnej vybavenosti, výhľadovo pamätať na vybavenie ciest propagačnými materiálmi pre turizmus popri miestnej komunikácii vedúcej k stredisku turistického ruchu.

Veríme, že výsledky našej práce budú využité pri realizácii obnovy tejto časti obce a stanú sa podnetom pre riešenie ostatných priestorov v obci Drienica.

11. ZOZNAM LITERATÚRY

1. BAUCH, V. a kol.. 1974. *Slovensko - Ľud 1 .časť*. Bratislava: Obzor, 1974. 732 s.
2. DOBRUCKÁ, A.. 2001. Príroda a sídelná zeleň - liek. In *Nekonvenčné prístupy k tvorbe slovenského vidieka. Zborník z odborného seminára s medzinárodnou účasťou konaného pri príležitosti 55. výročia založenia SPU*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2001, s. 86 - 95
3. ERNST, Alexander. 2002. *Drienica (1332-2002)*. Drienica: M. Vaško Prešov, 2002. 44 s. ISBN 80-968775-6-9
4. FERIANCOVÁ, Ľubica. 2005. *Obnova zelene vidieckeho sídla*. Nitra: SPU v Nitre, 2005. 102 s. ISBN 80-8069-512-1
5. FIÓRIŠ, Roman. 2000. Možnosti rozvoja vidieckeho sídla v programe obnovy dediny. In *Aktuálne problémy záhradnej a krajinnej tvorby. Zborník z vedecko-odborného seminára s medzinárodnou účasťou konaného pri príležitosti 5. výročia FZKI*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2000, s.145-150. ISBN 80-7137-749-X
6. FIÓRIŠ, Roman- CHŇAPEK, Rastislav. 1999. Vidiecky turizmus, súčasť rozvoja vidieka. In *Obnova vidieckej krajiny. Zborník referátov*. Nitra: Katedra záhradnej a krajinnej architektúry, 1999, s. 104- 107
7. GLAUS, A.- ČAJKA, G.. 1963. *Zazeleňovanie miest a dedín*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo pôdohospodárskej literatúry, 1963. 543 s.
8. HRUBÍK, Pavel. 1999. Význam zelene v poľnohospodárskej krajine. In *Obnova vidieckej krajiny. Zborník referátov*. Nitra: Katedra záhradnej a krajinnej architektúry, 1999, s. 36- 43
9. HURYCH, V. a kol.. 1985. *Sadovníctvo 1*. Bratislava: Príroda, 1985. 416 s.
10. HÚSKA a kol.. 1995. *Agroturistika, príroda a poľnohospodárstvo*. Nitra: VŠP v Nitre, 1995. 145 s. ISBN 80-7137-186-6
11. KUČERA, Petr. 2004. Současná úloha záhradní architektury v koncepci trvale udržitelného rozvoje sídel. In *Management sídelní zelene*. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, občanské združení, 2004, s. 59- 62. ISBN 80-902910-7-4
12. LANGER, J.- VAFEKA J.. 1983. *Naše lidové stavby*. Praha: Albatros, 1983. 348 s.
13. LIPOVSKÁ, Barbora. 2009. Dreviny vo verejných priestoroch vidieckych sídiel. In *Dreviny vo verejnej zeleni. Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou*. Nitra: Pobočka biológie drevín, 2009, s. 41- 46. ISBN 978-80- 89408-02-3
14. MAREČEK, Jiří. 1986. *Zeleň ve venkovských sídlech a v jejich krajinném prostředí*. Praha: Informační a publikační komise Rady pro životní prostředí při vládě ČSR, 1986. 165 s.
15. NOVÁK, V. a kol.. 1977. *Stavby a meliorace*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. 352 s.
16. PAŠIAK, J.. 1980. *Človek a jeho sídla*. Bratislava: Obzor, 1980. 280 s.
17. RÓZOVÁ, Zdenka. 2003. Tvorba zelene v sídlach vidieckeho typu. In *SÍDLO- PARK- KRAJINA I. Mesto, zeleň, kvalita života. Zborník referátov z medzinárodnej konferencie 7. kolokvia katedier krajinárskej a záhradnej tvorby*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2003, s. 129- 134. ISBN 80-8069-170-3
18. RÓZOVÁ, Zdenka - HALAJOVÁ, Denisa. 2002. *Parková tvorba*. Nitra: SPU, 2002. 130 s. ISBN 80-8069- 103-7
19. RUŽIČKOVÁ, J. a kol.. 1979. *Sadovníctvo*. Bratislava: Príroda, 1979. 272 s.
20. SÝKORA, J.. 1998. *Venkovský prostor 1. díl. Územní plánování vesnice a krajiny*. Praha: ČVUT, 1998. 158s.
21. SÝKORA, J.. 1998. *Venkovský prostor 2. díl. Územné plánování vesnice a krajiny*. Praha: ČVUT, 1998.156 s.
22. SUPUKA, Ján. 2000. *Ekológia urbanizovaného prostredia*. Zvolen: TU, 2000. 223 s. ISBN 80-228-0964-0
23. SUPUKA, Ján- FERIANCOVÁ, Ľubica. 2003. Kompozično- estetické a environmentálne aspekty dendrologickej štruktúry sídelnej zelene. In *Dreviny vo verejnej zeleni. Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2003, s. 38-44. ISBN 80-967238-6-3
24. ŠARAFÍN, Michal. 2006. *Architektúra vidieka obnova dediny*. Topoľčany: Tristanpress, 2006. 140 s. ISBN 80-89173-15-2

25. TOMAŠKO, Ivan. 2003. Introdukcia a dreviny vo verejnej zeleni. In *Dreviny vo verejnej zeleni. Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2003, s. 126-129. ISBN 80-967238-6-3
26. Dedina.2008 [online] [cit. 2010-05-03] Dostupné na: http://209.85.135.104/search?q=cache:aHuNA1urq6EJ:sk.wikipedia.org/wiki/Dedina+dedina&hl=sk&ct=clnk&cd=1&gl=sk&lr=lang_sk
27. Insignie obce. 2008 [online] [cit. 2008-05-06] Dostupné na: <http://www.drienica.sk/insignie.html>
28. Plán Hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Drienica. 2008 [online] [cit. 2008-05-06] Dostupné na: <http://www.drienica.sk/phasro.html>
29. Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013. 2010 [online] [cit. 2010-05-03] Dostupné na: <http://www.apa.sk/index.php?start&navID=121>
30. 2008 http://209.85.135.104/search?q=cache:boUYV6fWmCsJ:enviroportal.sk/dpsir/dpsir_kapitola.php%3Fid_kap%3D579%26rod%3D%26id_indik%3D [cit. 2008-05-03]

PRÍLOHY

Fotodokumentácia

Inventarizačné tabuľky

Výkresová časť

Výkres 1: Širšie vzťahy 2 A4

Výkres 2: Analýza plôch zelene v obci Drienica

Funkčno-priestorová analýza objektov v obci Drienica 2 A4

Výkres 3: Súčasný stav zelene a občianskej vybavenosti na riešenom území M 1: 1500 4 A4

Výkres 4: Inventarizácia zelene M 1:250 5 A4

Výkres 5: Kompozičný návrh *Sektor A* M 1:500 3 A4

Výkres 6: Kompozičný návrh *Sektor B* M 1:500 4 A4

Výkres 7: Kompozičný návrh *Sektor C* M 1:500 4 A4

Výkres 8: Kompozičný návrh *Sektor D* M 1:500 2 A4

Výkres 9: Mobiliár Lavička M 1:20 2 A4

Pôdorys základov, pôdorys prízemia, rez, pohľady

Výkres 10: Mobiliár Smetný kôš M 1:10 2 A4

Pôdorys základov, pohľady

Výkres 11: Mobiliár Smetný kôš M 1:10 2 A4

Pôdorys prízemia, rezy

Výkres12: Mobiliár Zastávka SAD M 1:25 2 A4

Pôdorys základov, pôdorys prízemia, pôdorys strechy

Výkres13: Mobiliár Zastávka SAD M 1:25 2 A4

Rez, pohľady

Výkres14: Informačná tabuľa 2 A4

Výkres 15: Vytyčovací plán *Sektor A* M 1:500 3 A4

Výkres 16: Vytyčovací plán *Sektor B* M 1:500 4 A4

Výkres 17: Vytyčovací plán *Sektor C* M 1:500 4 A4

Výkres 18: Vytyčovací plán *Sektor D* M 1:500 2 A4

Výkres 19: Osadzovací plán *Sektor A* M 1:500 3 A4

Výkres 20: Osadzovací plán *Sektor B* M 1:500 4 A4

Výkres 21: Osadzovací plán *Sektor C* M 1:500 4 A4

Výkres 22: Osadzovací plán *Sektor D* M 1:500 2 A4

FOTODOKUMENTÁCIA

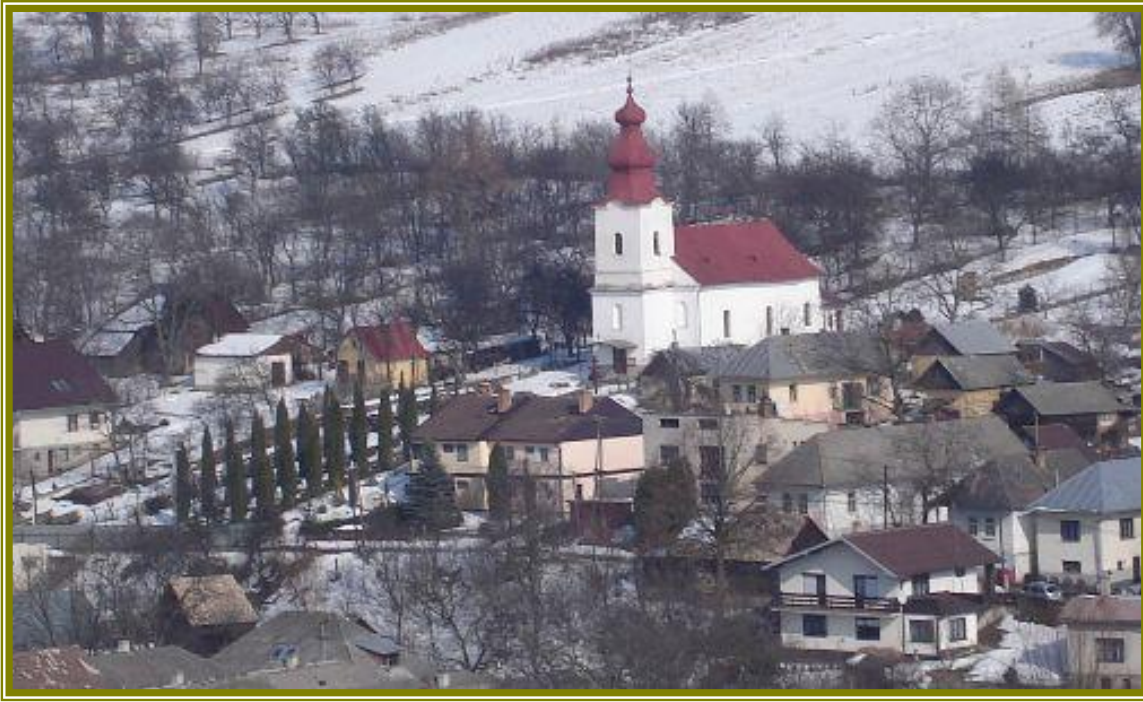
Obrázok č. 9 Letecká snímka na severnú časť obce (www.drienica.sk)

Obrázok č.11 Letecká snímka na centrálnu časť obce (www.drienica.sk)

Obrázok č. 10 Letecká snímka na južnú časť obce (www.drienica.sk)

Obrázok č. 12 Gréckokatolícky kostol (www.drienica.sk)

Obrázok č. 13 Materská škola (Škovranová Erika, 2007)

Obrázok č. 14 Stará architektúra v severnej časti obce (www.drienica.sk)

Obrázok č. 15 Obecný úrad (www.drienica.sk)

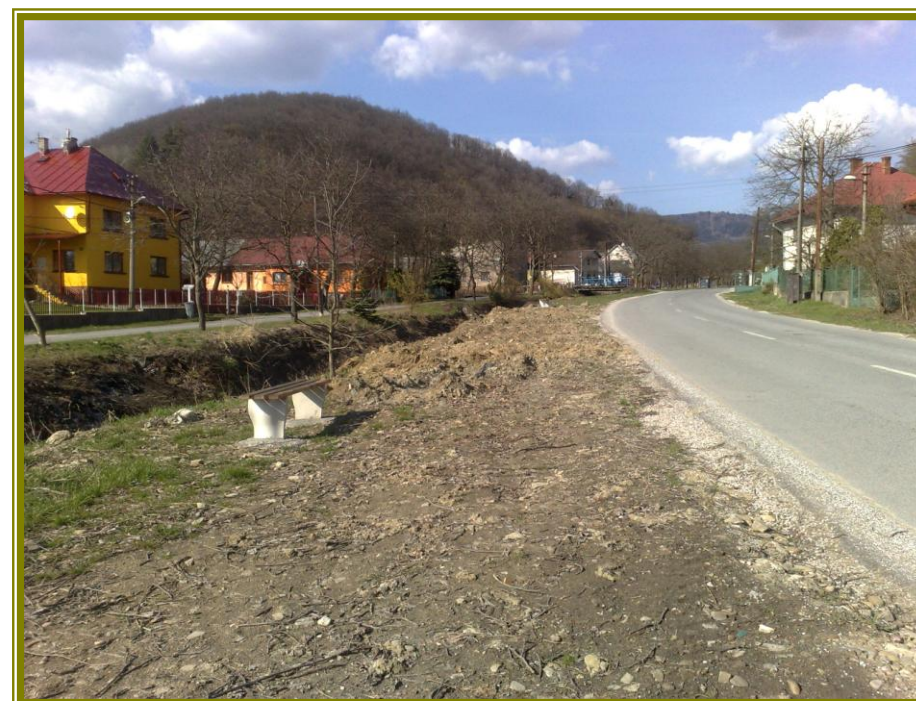
Obrázok č. 16 Južná časť obce (Škovranová Erika, 2010)

Obrázok č. 17 Južná časť obce (Škovranová Erika, 2010)

Obrázok č. 18 Stredná časť obce (Škovranová Erika, 2010)

Obrázok č. 19 Stredná časť obce (Škovranová Erika, 2010)

INVENTARIZAČNÁ TABUĽKA Č. 1

ČASŤ A											
Por. číslo	Latinský názov	Priemer kmeňa [m]	Obvod kmeňa [m]	Priemer koruny [m]	Výška [m]	Veková kategória	Sadovnícka hodnota	Spoločenská hodnota	Koeficient	Sadovnícka hodnota celkom	Poznámka
1.	<i>Juglans regia</i> L.	0,10	0,314	4	5	10 - 20	3	199	1,2	239	
2.	<i>Juglans regia</i> L.	0,15	0,471	3,5	5	10 - 20	3	365	1,2	438	naklonený
3.	<i>Hippophae rhamnoides</i> L.	0,03	0,0942	1	1	1 - 10	—	13,28	0,9	12	
4.	<i>Hippophae rhamnoides</i> L.	0,03	0,0942	1	1	1 - 10	—	13,28	0,9	12	
5.	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	0,05	0,157	1,5	2,5	10 - 20	4	66,39	0,9	60	
6.	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	0,05	0,157	1,5	2,5	10 - 20	4	66,39	0,9	60	
7.	<i>Prunus cerasifera</i> EHRH.	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	4	165,97	0,9	149	
8.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
9.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
10.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
11.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
12.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
13.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
14.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
15.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
16.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
17.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
18.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
19.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
20.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
21.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
22.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
23.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
24.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
25.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
26.	<i>Prunus cerasifera</i> EHRH.	0,05	0,157	1	2,5	10 - 20	3	66,39	1,2	80	
27.	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	0,03	0,0942	1	1,5	10 - 20	3	33,19	0,9	30	
28.	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	0,03	0,0942	1	1,5	10 - 20	3	33,19	0,9	30	
29.	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	0,03	0,0942	1	1,5	10 - 20	3	33,19	0,9	30	
30.	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	0,03	0,0942	1	1,5	10 - 20	3	33,19	0,9	30	
31.	<i>Hippophae rhamnoides</i> L.	0,03	0,0942	1,5	1	1 - 10	—	13,28	0,9	12	
32.	<i>Hippophae rhamnoides</i> L.	0,03	0,0942	1,5	1	1 - 10	—	13,28	0,9	12	
33.	<i>Hippophae rhamnoides</i> L.	0,03	0,0942	1,5	1	1 - 10	—	13,28	0,9	12	
34.	<i>Picea pungens</i> ENGELM.	0,05	0,157	1	1	10 - 20	3	116,18	1,1	128	
35.	<i>Picea pungens</i> ENGELM.	0,07	0,2198	1,5	1,5	10 - 20	3	215,76	1,1	237	
36.	<i>Picea pungens</i> ENGELM.	0,03	0,0942	0,50	0,50	10 - 20	3	9,96	1,1	11	
37.	<i>Picea pungens</i> ENGELM.	0,03	0,0942	0,50	0,50	10 - 20	3	9,96	1,1	11	
38.	<i>Picea pungens</i> ENGELM.	0,05	0,157	1,5	1,5	10 - 20	3	116,18	1,1	128	
39.	<i>Picea pungens</i> ENGELM.	0,05	0,157	1,5	1,5	10 - 20	3	116,18	1,1	128	
40.	<i>Picea pungens</i> ENGELM.	0,05	0,157	1,5	1,5	10 - 20	3	116,18	1,1	128	
41.	<i>Picea pungens</i> ENGELM.	0,05	0,157	1,5	1,5	10 - 20	3	116,18	1,1	128	
42.	<i>Picea pungens</i> ENGELM.	0,05	0,157	1,5	1,5	10 - 20	3	116,18	1,1	128	
43.	<i>Picea pungens</i> ENGELM.	0,05	0,157	1,5	1,5	10 - 20	3	116,18	1,1	128	
44.	<i>Picea pungens</i> ENGELM.	0,05	0,157	1,5	1,5	10 - 20	3	116,18	1,1	128	
45.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
46.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
47.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
48.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
49.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
50.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
51.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
52.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre

INVENTARIZAČNÁ TABUĽKA Č. 2

Por. číslo	Latinský názov	Priemer kmeňa [m]	Obvod kmeňa [m]	Priemer koruny [m]	Výška [m]	Veková kategória	Sadovnícka hodnota	Spoločenská hodnota	Koeficient	Sadovnícka hodnota celkom	Poznámka
53.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
54.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
55.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
56.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
57.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
58.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
59.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
60.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
61.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
62.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
63.	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	0,05	0,157	1,5	1,5	10 - 20	3	33,19	0,9	30	
64.	<i>Tilia cordata</i> MILLER	0,08	0,2512	1,5	2,5	10 - 20	3	165,97	1,1	183	upravená koruna- skrátené konáre
							SPOLU	8 468 €		9 271 €	